

Slovenski VESTNIK

LETNIK XL

CELOVEC, PETEK, 10. MAJ 1985

ŠTEV. 19 (2225)

MANJŠINE V AVSTRIJI OB 30-LETNICI DRŽAVNE POGODBE:

Zaskrbljeni smo za nadaljnji obstoj ker bistvena vprašanja niso zadovoljivo rešena

Javnosti predstavljena Listina narodnostnih skupnosti v Avstriji

V torek 7. maja, torej za 40-letnico zmage nad fašizmom in osvoboditve Avstrije ter 30-letnico podpisa avstrijske državne pogodbe, je bil na Dunaju pravi „manjšinski dan“. Glavni dogodek v vrsti različnih prireditvev pa je bila brez dvoma predstavitev Listine narodnostnih skupnosti v Avstriji, ki so jo skupaj pripravili in soglasno sprejeli predstavniki vseh narodnih manjšin — Slovencev na Koroškem, Hrvatov in Madžarov na Gradiščanskem ter Čehov in Slovakov na Dunaju.

Listino je v okviru tiskovne konference v Slovenskem centru na Dunaju predstavil predsednik koordinacijskega komiteja narodnostnih skupnosti v Avstriji dr. Franci Zwitter. Spomnil je, da je listina nastala na podlagi izkušenj desetletnih srečanj narodnostnih skupnosti sosednjih dežel ter je rezultat enoletnih skupnih posvetov in pogajanj. „Listina je najmanjši

skupni imenovalec zahtev in teženj vseh narodnostnih skupnosti v Avstriji,“ je naglasil dr. Zwitter, „in to ob absolutnem priznavanju načela suverenosti in samostojnosti vsake manjšine, ki bo gotovo imela in tudi posebej izrazila svoje lastne zahteve.“

Listina, ki so jo sprejeli in podpisali predstavniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem, Narodne-

ga sveta koroških Slovencev, Hrvatskega kulturnega društva na Gradiščanskem, Hrvatskogradiščanskega kulturnega društva na Dunaju, Gradiščansko-madžarskega kulturnega društva ter Manjšinskega sveta češke in slovaške narodnostne skupnosti v Avstriji, obsega načela in navodila, ki naj jih upoštevajo tako vse narodnostne skupnosti kot vsi pristojni dejavniki države in dežel pri nadaljnjem reševanju odprtih vprašanj narodnostnih skupnosti v Avstriji.

„Da pa predstavljamo Listino ravno na dan, ko obhajamo 40-letnico zmage nad fašizmom in 30-letnico podpisa avstrijske državne pogodbe in s tem obnove Avstrije, gotovo ni slučaj,“ je poudaril dr. Zwitter. „S tem hočemo poudariti, da vprašanja narodnih manjšin v Avstriji tudi še danes niso zadovoljivo rešena — tudi ne z zakonom o narodnih skupinah. To naj bi bil signal avstrijski in svetovni javnosti, predvsem pa apel na državo in vlado, da bi skupaj s prizadetimi manjšinami rešila odprta vprašanja manjšinske zaščite.“

Na dejstvo, da bistvena vprašanja manjšin še vedno niso rešena in je zato upravičena zaskrbljenost za njihov nadaljnji obstoj, so na tiskovni konferenci opozorili tudi zastopniki posameznih narodnostnih skupnosti. Tako je predsednik NSKS dr. Matevž Grilc opozoril na najnovejšo napade na dvojezično šolstvo na Koroškem ter ugotovil, da etabilirane stranke na Koroškem nagibajo k rešitvi šolskega vprašanja spet na račun in v škodo slovenske narodnostne skupnosti. Odpor proti taki politiki je najti le pri demokratični opoziciji in zlasti v vrstah mlade generaci-

(Dalje na 8. strani)

OB 30-LETNICI DRŽAVNE POGODBE
IN 40-LETNICI ZMAGE NAD FAŠIZMOM

vabimo na

delovno zborovanje

odbornikov in krajevnih funkcionarjev narodnih
in kulturnih organizacij koroških Slovencev.

Na prireditvi bomo izčrpno obravnavali trenutni položaj naše narodne skupnosti s posebnim poudarkom na vprašanju skupne dvojezične šole.

Poleg kratkega kulturnega sporeda bodo govorili: predsednik obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev ter predstavnik komiteja za obrambo dvojezične šole.

Gre za odločilna vprašanja našega obstoja, zato naj bo naša dolžnost, da se prireditve udeležimo v čim večjem številu.

Prireditev bo v ponedeljek 13. maja 1985 ob 19.30 uri v veliki dvorani WIFI, Celovec, Bahnhofstraße 40–42.

Narodni svet
koroških SlovencevZveza slovenskih organizacij
na Koroškem

OB 40-LETNICI PRVE SLOVENSKE VLADE:

Skrb za zamejske Slovence zapisana v ustavi in srcih

„Skrb za slovensko narodnostno skupnost v zamejstvu je naša trajna naloga, zapisana v naši ustavi in naših srcih. Zato nas tem bolj vznemirjajo vesti, ki govorijo o stopnjevanju pritiskov na Slovence v zamejstvu, ko vidimo, da želijo nacionalisti in neofašisti onemogočiti, da bi naša narodnostna skupnost v prijateljskih sosednjih državah dobila tiste pravice, ki ji pripadajo po mednarodni pogodbi, ali ki so jih podpisale vlade držav, kjer živijo. Upam samo, da sta letošnji obletnici — 30-letnica podpisa avstrijske državne pogodbe in 10-letnica podpisa osimskih sporazumov — dovolj velika spodbuda demokratičnim silam Avstrije in Italije, da bodo izpolnile pravične zahteve Slovencev za njihovo narodno zaščito in vsestranski razvoj. Tako bo lahko slovenska narodnostna skupnost postala še večji povezovalni člen med državami, na

katero mejimo in se bodo dobrososedski odnosi še bolj poglobljali, kar bo dalo nove in še kakovostnejše rezultate na vseh področjih jugoslovanskega sodelovanja s sosednjimi državami.“

Tako je poudaril predsednik izvršnega sveta SR Slovenije Dušan Simčič zadnjo nedeljo v Ajdovščini, kjer je bila velika proslava 40-letnice ustanovitve prve slovenske narodne vlade. Orisal je pomen zgodovinske odločitve o oblikovanju slovenske državnosti in poudaril, da je ustanovitev prve slovenske vlade pred 40 leti v Ajdovščini eden najpomembnejših mejnikov v zgodovini slovenskega naroda.

Svečanosti v Ajdovščini so se udeležili najvišji predstavniki družbenopolitičnega življenja Slovenije. Med častnimi gosti je bila tudi veččlanska delegacija ZSO, ki jo je vodil predsednik Feliks Wieser.

OB 30-LETNICI DRŽAVNE POGODBE

poziva Klub slovenskih študentov in študentk na Dunaju na

PROTESTNO MANIFESTACIJO pred avstrijskim parlamentom

ki jo prireja v sodelovanju z osrednjima organizacijama koroških Slovencev.

Čas: 15. maj ob 12. uri (ne ob 20. uri, kot je napačno zapisal Naš tednik).

Kraj: Dr.-Karl-Renner-Ring (pred Parlamentom).

Političnemu zborovanju bo sledil kratek kulturni spored.

Za udeležence iz Koroške bosta vozila 2 posebna avtobusa: ■ Avtobus za Ziljo in Rož bo odpeljal ob 5. uri zjutraj izpred Posojilnice v Ločilu in potem preko Malošč, Loč, Šentjakoba, Sveč, Borovelj (glavni trg) in Celovca do Pliberka.

■ Avtobus za Gure in Podjuno bo odpeljal ob 5.30 uri iz Bilčova in preko Kotmare vasi do Celovca (Mladinski dom SSD), od tam preko Škocijana, Doble vasi in Čepič (Juena) do Pliberka.

■ Ob 6.30 uri skupni odhod obeh avtobusov izpred Posojilnice Pliberk proti Dunaju.

Prijave sprejema ZSO, Celovec, Gasometerg. 10 ☎ 32 5 50

Udeležimo se prireditve na Dunaju, kjer bodo zbrani zunanji ministri podpisnic avstrijske državne pogodbe, da protestiramo proti neizpolnjevanju člena 7 in zahtevamo popolno uresničitev manjšinske zaščite.

PREBERITE

na strani

- 2 Josef Guttenbrunner: Obramba dvojezične šole je obramba demokracije
- 3 Cvetke zla — zapiski o Pustovi knjigi „Tito-stern über Kärnten“
- 4 Beograjska skupina „Ivo-Lola Ribar“ gostovala na Koroškem
- 5 Pisma bralcev
- 7 Peter Turrini: Gegen den alltäglichen Faschismus
- 8 18. maja v Zeltwegu mirovna demonstracija

Stirideset let je minilo od tistega nepozabnega majskega dneva leta 1945, ko se je na evropski celini končala morija druge svetovne vojne; trideset let bo minilo od tistega majskega dneva leta 1955, ko je bila na Dunaju svečano podpisana avstrijska državna pogodba, s katero je Avstrija spet dobila svojo popolno svobodo in neodvisnost.

Avstrijska državna pogodba je prinesla drugi republiki neodvisnost, samostojnost in nevtralnost in ji hkrati naložila določene mednarodnopravne obveznosti. Državna pogodba je bila vstopnica, ki jo je morala Avstrija plačati, da je bila ponovno sprejeta v družino demokratičnih svobodnih držav.

Ko letos praznujemo 30-letnico te pogodbe, je nesporno dejstvo, da je druga avstrijska republika svoje obveznosti do zaveznikov ter mednarodne evropske in svetovne skupnosti suverenih držav vestno in točno izpolnjevala in s tem dosegla pomembno stopnjo mednarodnega ugleda v Evropi in v svetu.

Prav tako nesporno in neizpodbitno pa je dejstvo, da republika Avstrija tudi 30 let po podpisu državne pogodbe ni izpolnila svo-

jih obveznosti do slovenske in hrvaške manjšine in zato ostaja velik dolžnik tistemu delu svojih državljanov, ki so največ prispevali k vzpostavitvi nove republike. Neizpolnjevanje člena 7 ostaja neizbrisen madež na slavnostni obleki republike Avstrije ob 40-letnici njenega obstoja!

Ob 25-letnici podpisa državne pogodbe je bivši kancler Kreisky

stranskega razvoja njune kulture, prosvete, družbenih oblik življenja in gospodarskega položaja.“

Koliko lepih besed, koliko obljub in koliko upanja je bilo v minulih tridesetih letih!

Toda ukinitve obvezne dvojezične šole, napad na dvojezične napise, preštevovanje manjšin leta 1976, poskus uveljavitve geto-šol za slovenske otroke in, ne nazad-

Neizpolnjevanje člena 7 30-letni dolg republike Avstrije do slovenske in hrvaške manjšine

ob obisku v Beogradu izjavil: „Avstrijska stran je potrdila pripravljenost, da izpolni vse svoje obveznosti iz državne pogodbe in druge obveznosti iz mednarodnega prava. Storila bo vse, da zagotovi obstoj in uspešen razvoj hrvaške in slovenske narodnostne manjšine v Avstriji in, da dejansko zajamči spoštovanje njihovih jezikov in narodnostnih značilnosti, vse-

nje, močna asimilacija in germanizacija pripadnikov slovenske narodne skupnosti — vse to daje avstrijski manjšinski politiki v drugi republiki porazno bilanco in je neizpodbiten dokaz, da člen 7 državne pogodbe ostaja tako bilateralno med Avstrijo in Jugoslavijo kot tudi mednarodno odprto in nerešeno vprašanje. Sedanja manjšinska ureditev po-

meni atomizacijo naše narodne skupnosti tako glede ozemlja kakor glede pravic in je zato nesprejemljiva. Tako se je pravno stanje slovenske narodne skupnosti s sedmojuljsko zakonodajo iz leta 1976 poslabšalo, kar vsekakor ne more biti cilj in namen mednarodnega dokumenta v korist obstoja in razvoja narodne skupnosti.

Priznavamo se k avstrijski državni pogodbi, k izvirnim temeljem druge avstrijske republike, kot so neodvisnost, nevtralnost, antifašizem, mednarodno popuščanje in mir. Ta načela so edini čvrsti temelji, ki lahko republiki Avstriji daje in ohrani mednarodni ugled.

Ta ugled pa bo republika Avstrija lahko dosegla in obdržala samo tedaj, če bo vestno in dosledno izpolnjevala tudi določila člena 7 državne pogodbe in s tem šele omogočila obstoj in razvoj slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Pripravljenost in dobro voljo za tak razvoj pa bo republika Avstrija lahko pokazala prav ob vprašanju obranitve in razvoja dvojezične šole na Koroškem.

dipl. inž. Feliks Wieser
predsednik ZSO

BIVŠI PREDSEDNIK DEŽELNEGA ZBORA GUTTENBRUNNER:

Obramba dvojezične šole je obramba demokracije na Koroškem

„Kot državljani republike se čutim moralno obvezanega, da podpiram komite za obrambo dvojezične šole. Kajti obramba dvojezične šole je na Koroškem hkrati tudi obramba demokracije sploh. Zato nobenemu demokratično mislečemu državljanu ne bi smelo biti vseeno, kaj se dogaja z manjšino.“ Tako je poudaril bivši predsednik deželnega zbora in deželnega šolskega sveta Josef Guttenbrunner na tiskovni konferenci, ki jo je v ponedeljek priredil v Mladinskem domu SSD v Celovcu nadstrankarski komite za obrambo dvojezične šole na Koroškem.

Na tiskovni konferenci so zastopniki komiteja predstavili javnosti plakat in letak, s katerima hočejo opozoriti prebivalstvo dvojezičnega ozemlja na potrebo in koristi učenja drugega jezika v deželi. Akcija komiteja poteka pod geslom „Bistra glava se uči slovensko — Ein kluger Kopf lernt Slowenisch“; z njo hočejo prispevati k povečanju števila prijav k dvojezičnemu pouku, ki so možne o priložnosti vpisovanja šolarjev-zacetnikov še do 20. maja.

Omenjeno geslo dopolnjuje še glava fantka, ki je precej podoben iz televizijskih otroških oddaj znanemu Pumuklu — torej bodo plakati in letaki vzbudili zanimanje tudi pri otrocih samih. S tem gradivom obvešča komite starše o času in kraju vpisovanja oz. prijavljanja otrok, opozarja jih pa tudi na prednosti učenja ter znanja obeh jezikov: na primer, da dosegajo šolarji dvojezičnih šol boljše učne uspehe kot šolarji enojezičnih šol. Predstavnik komiteja dr. Vladimir Wakounig je povedal, da bodo plakate izobesili v vseh dvojezičnih občinah, medtem ko bodo letake razposlali na gospodinjstva tega ozemlja po pošti ali jih bodo delili člani tamkajšnjih slovenskih društev.

Na povabilo komiteja so se tiskovne konference udeležili tudi predstavniki organizacij in ustanov, ki podpirajo zahteve koroških Slovencev po ohranitvi in izgradnji sedanjega dvojezičnega šolstva. Po-

leg že omenjenega predsednika Guttenbrunnerja so bili navzoči zastopniki celovške univerze, visokošolske zveze (ÖH) in mlade generacije v SPÖ. Zadržani psiholog prof. Erwin Ringel pa je v pismu, ki ga je poslal komiteju, izrazil svoje ogorčenje zaradi prizadevanj desničarsko-nacionalističnih sil za ločitev šol in šolarjev na južnem Koroškem. Med drugim je naglasil, da narodu, ki mu vzamejo njegov jezik, vzamejo tudi identiteto in obstoj.

Razvoj konfrontacije okoli dvo-

jezične šole je kratko orisal prof. Peter Gstettner s celovške univerze. Medtem ko je razveseljivo, da vedno več organizacij in posameznikov podpira sedanjo šolsko ureditev ali ji vsaj ne nasprotuje, pa imamo na drugi strani izjave vodilnih politikov v deželi, ki so očitno naprjene proti sedanjemu ureditvi in prav tako proti mirnemu sožitju obeh narodov, je dejal Gstettner in zaključil z mislijo, da vendar ne sme veljati za sramotno, če človek razume in govori jezik svojega sosedu.

Dejstva, da je prav obvezna dvojezična šola po letu 1945 bistveno prispevala tudi k temu, da je Avstrija dobila državno pogodbo in z njo svojo neodvisnost, se moramo posebej spomniti ob letošnjih obletnicah. Na to je zlasti opozoril zastopnik socialistične mladine in mlade generacije v SPÖ Hermann Popprath, ki je povedal, da mladi socialisti odločno zavračajo tudi Wagnerjev izrek: „Jedem Kärntner seine Schule“ (Vsakemu Korošču njegovo šolo). Tej izjavi nasprotuje tudi predsednik Guttenbrunner, ki je menil, da je sicer dobro, če raste število prijav nemško govorečih otrok k dvojezičnemu pouku, toda v obrobni območjih dvojezičnega ozemlja je treba predvsem slovensko govoreče starše opogumiti, da bodo svoje otroke prijavili k dvojezičnemu pouku. „Materin jezik je namreč mnogo več kot samo sredstvo za gospodarsko napredovanje.“

Svojo podporo komiteju sta zlasti poudarili osrednji slovenski organizaciji, ki si želita še boljše informiranje večinskega naroda o argumentih za skupno šolo. Na navzoče novinarje sta apelirali, da bi le-ti s pozitivnim poročanjem pomagali odstranjevati rjavkasto miselnost, ki še vedno vlada na Koroškem: češ, da je slovenščina „grda“ ali „schiach“. Za jesen, ko se bo akcija za prijave k dvojezičnemu pouku nadaljevala še bolj intenzivno, pa pričakuje komite za obrambo dvojezične šole tudi podporo pristojnega ministrstva za pouk in umetnost — ne le v besedah, temveč tudi v dejanjih.

Šolske proslave letošnjih obletnic Starši bi se morali bolj zanimati za razmere v šolah

Z veliko prireditvijo na celovškem Novem trgu minulo soboto so se končale šolske proslave rojstva 2. avstrijske republike, ki so potekale pod geslom „40 let 2. republike — 40 let miru v Evropi“. Hkrati so šolarji z razstavami in ročnimi izdelki razkazali javnosti svojo ustvarjalnost, v torek 30. 4. pa je bil po šolah „dan odprtih vrat“, kjer je vsakdo lahko prisostvoval pouku.

Kakor različni politični tabori v Avstriji različno ocenjujejo nastanek druge republike, tako so se razlikovale druga od druge tudi proslave po šolah. Ne samo, da so ponekod praznovali ločeno po razredih in drugod na skupnih šolskih

proslavah — velike razlike je bilo zaslediti predvsem tudi pri vsebini in obliki teh prireditev. Ponekod so ravnatelji ali posamezni učitelji pri opisu nastanka druge republike vedeli povedati o nacistični zasedbi Avstrije, o nacistični strahovladi, ki je zatirala narode in med drugim preganjala tudi koroške Slovence. Za ravnatelje ali učitelje pa se zgodovina današnje Avstrije očitno začneja šele l. 1945, saj sploh niso omenili grozot druge svetovne vojne, temveč so le povedali, da je bila Avstrija v letih od 1945 do 1955 zasedena od velesil — kakor da ta zasedba ne bi bila posledica prejšnje Hitlerjeve oblasti v Evropi.

Razlike je bilo opaziti tudi glede jezika proslav. Prireditve na dvojezičnih šolah južne Koroške namreč niso bile povsod oblikovane v obeh deželnih jezikih: nekatere so bile res vzorno dvojezične, druge spet „rein deutsch“, kakor da ne bi šlo za dvojezične šole in dvojezično ozemlje. Naravnost kuriozno je takšna enojezičnost izpadla seveda na šolski prireditvi — na primer na Gurah — kjer je bilo govora o državni pogodbi s posebnim opozorilom, da njen 7. člen zagotavlja koroškim Slovincem določene pravice in enakopravnost njihovega jezika, ki pa ga na tej prireditvi ni bilo slišati.

Sicer pa so te prireditve še pokazale, da tudi zanimanje staršev za šolsko resničnost ni povsod enako; lahko bi rekli, da prevladuje bolj nezanimanje kot pa pozorno zanimanje za razmere v šoli. Mnogim staršem je šola še vedno bolj ali manj „tuja“, zlasti Slovincem, saj jih je skoraj vso zgodovino samo potujčevala. Vendar to ne bi smelo biti vzrok, da starši ne bi z zanimanjem in tudi kritično spremljali, kako danes poučujejo njihove otroke. Novi šolski zakoni v čedalje večji meri predvidevajo tudi soodločanje staršev v šolskih zadevah — in teh pravic se je treba posluševati.

Enojezična šolska proslava na dvojezični šoli v Kotmari vasi

Pri bližnjem vpisu v šolo ne pozabite prijaviti svojega otroka k dvojezičnemu pouku!

Ob 40. obletnici zadnjih bojev v drugi svetovni vojni bo v soboto 18. maja ob 9. uri v Poljani pri Prevaljah osrednja

proslava svobode in miru

ki bo glavna slovenska proslava
40-letnice zmage nad fašizmom in osvoboditve.

Da bi se prireditve lahko udeležilo čim več ljudi tudi iz Koroške, bo Zveza koroških partizanov organizirala za prevoz poseben avtobus (prispevek na osebo 100 šilingov), ki bo odpeljal ob 6.30 uri izpred Posojilnice v Ločilu in potem preko Malošč, Loč, Sentačkova, Sveč, Bistrice v Rožu in Kotmare vasi v Celovec (Gasometergasse 10), kjer se bodo lahko pridružili udeleženci iz Celovca in okolice spodnjega Roža ter Borovelj, Sel in Slovenjga Plajberka. Udeležence iz Podjune vabimo, da se na prireditev peljejo z lastnimi vozili.

Svojo udeležbo prijavite v pisarni Zveze koroških partizanov, Celovec, Gasometergasse 10, tel. 0 42 22 - 32 5 50.

ZVEZA KOROŠKIH PARTIZANOV

30 LET DRŽAVNE POGODBE:

Avstrijska tradicija neizpolnjevanja manjšinskih pravic

Klub slovenskih študentov in študentk na Dunaju si je v letu 1985, v katerem obhajamo 30-letnico podpisa avstrijske državne pogodbe in 40-letnico zmage nad fašizmom, zastavil nalogo informirati dunajsko in avstrijsko javnost o vlogi in prispevku koroških Slovencev v boju za osvoboditev Avstrije. Obenem pa hočejo študentje opozarjati tudi na 30-letno avstrijsko „tradicio“ neizpolnjevanja narodnostnih pravic, ki so zagotovljene v členu 7 državne pogodbe, ter na nedemokratske pojave v zvezi z nemško-nacionalističnimi napadi na dvojezično šolstvo na Koroškem.

Ta pristop k letošnjim proslavam

v zvezi z omenjenimi obletnicami je tudi okvir za klubske prireditve k tej temi. Prva prireditev v tem okviru je bila spominska svečanost za selske žrtve in dunajskem deželnem sodišču (o njej smo v našem listu že poročali — op. ured.), druga bo politična manifestacija ob 30-letnici podpisa državne pogodbe 15. maja na Dunaju, za 21. junij pa pripravljajo Klub na dunajski univerzi slavnostni koncert, na katerem bo sodeloval znani Tržaški partizanski pevski zbor.

Ob letošnjih obletnicah je Klub slovenskih študentov in študentk na Dunaju sprejel tudi posebno resolucijo, v kateri pravi:

Avstrija obhaja letos štirideseto obletnico zmage nad fašizmom in s tem povezane ustanovitve 2. republike kakor tudi trideseto obletnico podpisa avstrijske državne pogodbe.

Pogoj za doseg samostojnosti nove Avstrije je bil njen lastni prispevek k osvoboditvi izpod nacističnega jarma; to so zahtevale zavezniške sile v Moskovski deklaraciji leta 1943. Koroški Slovenci — v tem najtežjem času izpostavljeni najhujšemu pritisku, ki je dosegel vrh v izselitvi nad sto slovenskih družin — so se v partizanskem boju uspešno uprli nacističnemu režimu. Prav na ta protifašistični boj so se avstrijski politiki vedno spet sklicevali pri pogajanjih za državno pogodbo in samostojnost Avstrije.

Ravno zato se je Avstrija, da bi dosegla svojo suverenost in neodvisnost, obvezala spoštovati in uresničiti pravice narodnih manjšin, kakor so zajete v 7. členu avstrijske državne pogodbe.

Danes, 30 let po podpisu državne pogodbe, avstrijske manjšine ugotavljajo, da bistvena določila 7. člena še vedno niso izpolnjena.

Kmalu po letu 1955, torej takoj po podpisu državne pogodbe, je prišel nemško-nacionalni heimatdienst s šovinistično gonjo proti slovenski narodni skupnosti. Skorajda nikoli izvedena denacificacija ter močne politične in ekonomske vezi med nosilci heimatdienta in političnimi strankami Koroške so bistveno vplivale na manjšinsko politiko 2. republike.

Leta 1958 je bilo na pobudo heimatdienta ukinjeno obvezno dvojezično šolstvo. Leta 1972 so padle zaradi nemško-nacionalne gonje in agitacije KHD kratko pred tem postavljene table z dvojezičnimi krajevnimi napisi. Socialistični deželni glavar Sima se je moral posloviti. Deželna in zvezna vlada sta se nato v svoji nadaljnji manjšinski politiki oddolžili nemško-nacionalnemu elementu na Koroškem: 1976 sta izvedli ugotavljanje manjšine v obliki tajnega povpraševanja po občevelnem jeziku, čeprav so Slovenci nekaj takega vedno odklanjali. Kljub uspešnemu bojkotu preštevanja — na primer na Dunaju so našli več Slovencev kot po vsej južni Koroški — so na podlagi rezultatov tega „preštevanja posebne vrste“ sklenili tako imenovani zakon o narodnih skupinah.

Ta restriktivni zakon je bil sklenjen 7. 7. 1976. Slovensko naseljeno ozemlje so s tem zakonom večinoma zbrisali z zemljevida. Koristenje narodnostnih pravic je postalo — v nasprotju z določili in namenom 7. člena — odvisno od številčne moči pripadnikov manjšine.

In danes, po štiridesetih letih 2. republike in tridesetih letih državne pogodbe, hočejo Slovincem vsiliti posebno „darilo“. Razprava o dvojezičnem šolstvu, ki že več kakor dve leti zaposluje avstrijsko javnost, nam po vsej verjetnosti, tako je vsaj videti, ne obeta dosti kaj dobrega. Zastopniki vseh koroških deželnozborskih strank so nakazali svojo pripravljenost, pri volitvi v spremembo sedanje dvojezične šole. Taka sprememba bi lahko prizadela tako organizatorične kakor tudi teritorialne razsežnosti dvojezičnega pouka. Oboje bi pomenilo približanje zahtevam koroških nemških nacionalistov — heimatdienta in svobodnjakov — po ločitvi slovensko in nemško govorečih otrok. To bi bil prvi korak v smer Haiderjeve zahteve po etničnem proporu; apartheid bi potem postal za Koroško bridka resnica.

Vsa ta dogajanja v najjužnejši zvezni deželi Avstrije pomenijo nevarnost za demokracijo v naši državi. Politični dogodki na Koroškem so od leta 1955 do danes povezani s stalnim popuščanjem deželne in zvezne vlade protimanjšinskim zahtevam nemško-nacionalnega in desnoekstremističnega tabora v deželi.

Neverjetno stanje — 30 let neizpolnjevanja zakonskih določil o manjšinski zaščiti — hoče uradna Koroška v takih okoliščinah hvaliti kot zgleden model. Koroški deželni glavar Wagner ne zamudi nobene priložnosti, pri kateri ne bi zatrdel, da je 7. člen državne pogodbe na Koroškem izpolnjen do zadnje pike. Naša vsakodnevna stvarnost pa je drugačna. Dvojezični vrtil in krajevni napisi, uradni jezik na dvojezičnem ozemlju — to so odprta, slej ko prej neresena vprašanja slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Sedanja gonja proti slovenskemu jeziku v šoli pa vse do kraja razkrinka Wagnerjeve hvalospeve.

Vsa leta po podpisu avstrijske državne pogodbe so bila za koroške Slovence leta razočaranja, polna bridkosti, toda nikdar ne leta resignacije. Tudi po letu teh za Avstrijo pomembnih jubilejev se bomo naprej borili za uresničitev naših narodnostnih pravic — in skupno z nami vsi odkriti avstrijski demokrati in antifašisti.

Klub slovenskih študentov in študentk na Dunaju

Izšlo je Mladje 57

Feliks Bister, Fabjan Hafner, Jan-ko Jezovšek, Herbert Kuhner, Cvetka Lipuš, Kurt Luger, Janko Messner, Kristijan Močilnik, Helena Verdel, Vinko Wieser in Pavel Zdobc so avtorji prispevkov nove — 57. številke Koroškega mladja, ki je to-krat prišlo v novi, dopolnjeni grafični opremi. Žal pa manjši obseg ne-liko zagreni optično sliko nove številke, ki je spet enkrat žrtev finančnih težav, kar v Besedi uredništva razlaga glavna urednica Vi-da Obid in tozadevno meni, da je manj strani še vedno bolje, ko da bi morali izdati kako črno številko.

Vendar po bežnem prelistanju revije to niti ni opazno. Seveda s tem nečemo povedati, da reviji ni potrebnih ustreznih sredstev, am-pak, da na kvaliteto ni utrpela pad-ca. Književnost je sicer pristojna le s poezijo. Čeprav so s svojimi pesmimi, (če izzamemo Messner-ja) zastopani mladi avtorji (Fabjan Hafner, Cvetka Lipuš in Kristijan Močilnik), gre za dobre pesmi, z resnim umetniškim hotenjem in iskreno lirčno izpovedjo. Močilnik je svojo začetno pesnitev, namenje-no koroškim nemškim narečnim pesnikom, napisal v nemščini — tu-di v narečju; upajmo, da bo res prišla v roke tistim, katerim je na-menjena, sicer bo beseda uredni-

ce, o nujni skróene izdaje, izgubila svojo veljavo. Janko Messner svo-je pesmi posveča Nikaragvi, ki se bori za svojo neodvisnost in zoper terorizem, ki ga spodbuja ameriški kapital. Gost v tem Mladju je av-strijski pesnik Herbert Kuhner, ki je svojo mladost preživel v ZDA, od leta 1963 pa spet živi na Dunaju. V Kuhnerjevih pesmih, katere je prevedel Andrej Kokot, je še močno prisoten ameriški svet, zla-sti je opazen njegov kritični odnos do ameriške družbe. Seveda pa Kuhnerjeve pesmi veljajo prav tako tudi za naš, stari svet, saj tudi v Evropi doživljamo podobne social-no družbene pomanjkljivosti in po-kvarjenost vladajočih slojev.

Kot fotograf v tem Mladju pre-seneča Vinko Wieser s ciklom svo-jih fotografij, ki jim je dal naslov „Gibanja, akcije, delovanje — v duetu“. Kot sam pravi, je bilo foto-grafiranje njegov hobi, zdaj pa po-staja vedno bolj sestavni del nje-govega poklica. Motive išče pred-vsem v akcijah, kulturnem ustvar-janju, udejstvovanju v prostem ča-su, delu, vsakdanjem življenju. Nje-gove slike niso le dokumenti na-šega časa, ampak tudi umetniško impresivne podobe.

Kurt Luger, čigar prispevek je iz nemščine prevedel dr. Mirko Messner, pod naslovom Enoličnost v mnogoličnosti, obravnava tretji svet v zrcalu sredstev množičnega obveščanja, Feliks Bister zaključuje svojo razpravo Družba in pro-sveta oz. kulturnost kulturnega de-la, zapisu ob 150-letnici rojstva Jo-žefa Stefana sledijo Novice — novo-sti — odmevi, s kratkim, tradicional-nim vsebinskim pregledom v nem-ščini Koroške mladje 57 zaključuje svojo pomladansko izdajo.

Kljub manjšemu obsegu (64 stra-ni), nova številka Mladja nudi do-volj literature, ilustracij, polemike in knjižnih ocen. Zato ljubiteljem slovenske pisane besede na Ko-roškem priporočamo, da sežejo po novi izdaji Koroškega mladja, ker bodo s tem pomagali urednikom znižati tiskarske in druge stroške, sodelavcem pa dali občutek, da njihov napor ni bil zaman.

VALENTIN POLANŠEK

Vojvodina - Evropa v malem...

[Vrtili in zapisi na IX. kongresu pisateljev Jugoslavije]

Tako zatirajo — in to niti ne čisto neupravičeno — prebivalci Avtonom-ne pokrajine Vojvodine, kajti v tem ču-dovitem svetu v štirikotju severno od Beograda do madžarske meje severno od Bačke, od Fruške gore na zapadu do romunske meje na vzhodu prebiva enaindvajset različnih narodnostnih skupin. Štirje jeziki so literarno živi in v rabi: srbsčina, madžarsčina, slovašči-na, romunščina in rusinščina. Slednja govorica je delikatna posebnost, kajti jezik je nekje v bližini ukrajinščine, kar spominja na tiste novosele, ki so v osemnajstem stoletju po princ Evgenovi dokončni zmagi nad Turki, prišli v de-želo. Vojvodina je rodovitna ravnina, kjer je baje težko najti za pest debel kamen, tako dobra orna zemlja je tod.

Prestolnica Vojvodine je Novi Sad, ki je po razsežnosti na vse štiri strani večji od Ljubljane in šteje tudi kar nad četrt milijona prebivalcev. Hkrati pa je tudi središče madžarske narodnostne skupine, ki ima tukaj svoja kulturna, družbeno politična in ekonomska sre-dišča, tudi radio in televizijo in založ-ništvu. Dodam naj, da so Madžari naj-močnejši in tudi literarno najaktivnejši. Vsaka narodnostna skupina pa goji svoje posebno življenje, vsaj tudi v iz-življanju vaških in podeželskih običa-jev, zato je Vojvodina pristna pestrost, ki obiskovalca iz karavanških utesnje-nosti kar sproščeno sprejema...

V Novem Sadu se je letos od 18. do 20. aprila 1985 vršil IX. kongres jugoslo-vanskih pisateljev. Obdobje mesto, na levem bregu veleloka, na desnem pa so zgodovinsko zanimive utrbe Petrovaradina, je za nekaj dni nosilo obeležje vsejugoslovanskega dogaja-nja: na več vidnih krajih po mestu je bilo videti velikanske transparente v šestih jezikih, da so v teh dneh v me-stu na srečanju jugoslovanskih književ-niki iz vseh republik in avtonomnih pokrajin. Kaj čuda, da se ponaša s tem tudi Madžar, ki najde v svojem jeziku najavljene surete! In književnik iz Kosova kajpak, ko jaz obdravski Ka-ranlanec malo kaj vem početi z alban-ščino, četudi je že v tem jeziku izšlo pred leti v prevodu nekaj mojih pesmi. Torej imam spoštljiv odnos do tega je-zika! Kakor do vsakega, saj vsak jezik govori živ ljudje in v njem pišejo pesniki! Prav ob takih spoznanjih me kot karavanškega hribovca silno za-boli v duši, ko pomislim na razmere doma na avstrijskem Koroškem, kjer pač ni moja materinščina vsakomur prav, obratno, celo v napolje je neka-terim včerajšnjikom minulega velenem-škega zliduha, zato hočejo izrinili mo-jo materinščino iz šole, iz javnosti...

Pa se še najdejo širokoustneži, kako „evropsko zgledni“ so z nami tukaj v tej deželi? Ali ni smešno, ko Vojvodin-ec kaj takega sploh ne razume...? Zakaj ne? Ker se ne zna predstav-ljati, da bi pripadnik nekega jezika

posiljeval drugega pripadnika druge-ga jezika...!

Tako! V Novem Sadu se je nas zbralo čez tri slo književnikov iz različnih Pisatelj-skih društev Bosne in Hercegovine, Cr-ne gore, Hrvaške, Kosova, Makedoni-je, Slovenije, Srbije in Vojvodine.

Delegacija Društva pisateljev Slove-nije iz Ljubljane je na tem srečanju pokazala svoj najbolj očiten medna-rodni obraz, saj smo bili med 17 dele-gati in gosti tudi italijanski državljani kot Ivanka Hergold, Marko Kravos in Miroslav Košta s Tržaškega in avstrij-ski državljani Valentin Polanšek s Ko-roškega. Tako je razmeroma mala SRŠ učinkovala enakopravno, a izjemno mednarodno...! S tem se druge repu-blike niso mogle ponašati... Najprej bi kaj takega lahko nas posnemala Makedonija — ko bi bile tako urejene meddržavne zadeve kot so med Jugo-slavijo in Avstrijo tudi med Jugoslavijo, Bolgarijo in Turčijo in recimo še Al-banijo...

V slovenski delegaciji so se nahajali DSP člani kot Tone Pavček, priljubljeni mladinski pesnik in direktor Cankarjeve založbe v Ljubljani, Tone Partljič kot jedanjni društveni predsednik, Miloš Mi-keln kot predsednik Slovenskega cen-tra PEN Ljubljana, Slavko Jug, urednik RTV v Mariboru, Veno Taufer, urednik literarnih oddaj na Radiu Ljubljana, Ciril Zlobec glavni urednik revije So-dobnost in eden od najbolj profiliranih slovenskih pesnikov že kar nekaj de-setletij, Anton Ingolič, morda že sta-roslo slovenskih pisateljev, ker bo dru-go leto kar petdeset let od izida nje-gove prve knjige! Ves čil in nasmejan je med nami tudi Ivan Polrč bivši dol-goletni direktor Mladinske knjige, pred-sednik DSP in Prešernove družbe, ki se je prvi potegoval za koroške sloven-ske avtorje, naj jih upoštevajo pri po-častitvi z nagrado iz Prešernovega sklada! Nadalje so prisotni še Tone Peršak, Janez Rolar, Dimitrij Rupel, Ivo Svetlina in Igor Torkar.

Iz kongresnega informatorja naj po-zvzamem, da je preminulo v desetletju od prejšnjega srečanja književnikov Jugoslavije visoko število 34 članov, med pokojnimi znana imena kot Fran Roš, Dušan Pirjevec, Božo Vodušek, Edvard Kardelj, Matevž Hace, Ciril Kosmač, Leopold Suhodolčan, France Sušnik, Karel Prusnik-Gašper, Beno Zupančič, Božidar Borko, Edvard Koc-bek, Marija Boršnik, Ivan Ribič, Miha Klinar, Miško Kranjec, Mile Klopčič... Književniške osebnosti, ki je vsak na svoj specifičen način ustvaril trajne vrednote slovenske besedne umetnosti!

Ko bi prostor dopuščal, bi moral na-vesti o vsakem pokojnem avtorju vsaj stavek ali dva o književnikovi veličini! Predpostavljam pa lahko, da o vsakem bravec sam že ve veliko...

Iz splošnega kongresnega dnevnega reda ni bilo razvidno, o kakih tema-

tikah, problemih in specifično književ-niških žanrih bodo razpravljali udele-ženci IX. srečanja književnikov Jugo-slavije v Novem Sadu v dneh med 18. in 20. aprilom 1985 — ko pa se je me-ni nabralo v rokah čez 50 tipkopisov različnih referentov in diskutan-ov, sem šele zasluhlil vsestransko razsežnost vse-ga nedorečenega in izrečenega, kar se iskri po avtorjevih glavicah, kar se eruptivno zliiva v pesniških dušah, kakšne ideje se porajajo zemljano-m, ki se resno ukvarjajo z besednim ustvarjanjem...

Omenim naj samo nekatere naslove različnih avtorjev referentov, diskutan-ov: Nikola Milošević: Psihologija in ideologija stalinistične knjižne desni-ce, Adam Puslojić: Cemu inspiracija? Boško Lomović: Pouk in pomen Her-berla von Karajana, Žarko Vasiljević: Birokralizem in malomeščanstvo na-sproli stvariteljsstvu, Petko Vojnić Pur-čar: Književne vrednosti in njihovo de-valviranje, Milutin Srečković: Komu je pisec odgovoren? Gane Todorovski: Makedonske posebnosti v vsejugoslo-vanskem današnjem razmerju, Vladimir Cerkez: Ustvarjanje je izraz svobode, Ibrahim Rugova, Priština: Konkretna svoboda, Janoš Siveri: Situacija mladih madžarskih piscev v Vojvodini ali pri-laganje fenomenologiji moči, Felicija Marina Munteanu: Literarne narodnosti v Vojvodini, Branko Bošnjak: Pisec in regresija družbene zavesti, Slavko Gar-dić (Novi Sad): Pisec in družba, knji-ževnost in politika, Milutin Z. Pavlov: Književni angažma, Petar Sarić: Raz-mišljanje o svobodi, Ivan Kocjančič: Pisec in naš čas...

Tudi slovenski udeleženci so se moč-no artikulirali, tako:

Ciril Zlobec: Za nacionalno samo-bitnost, Igor Torkar: Mali mozaik izzi-valnih vprašanj za razmišljanje o pisa-teljstvu, Veno Taufer: Dialektična al-ternativa, Dimitrij Rupel: Pisatelj in-telektualec ali tolerantni somišljenik ko-legov umetnikov?

Med kongresnimi odmori in v zase-danskih vrzelih smo v več skupinah brali po novosadskih in okoliških osnovnih in mestnih višjih šolah.

Vrhunec vsega srečanskega dogaj-anja se je meni zdela literarno bran-je v kaj modernem slogu zgrajenem novosadskem mestnem gledališču, ve-čer je prenašala RTV postaja, izbrano obeležje so okvirili z Mozartovim di-verulentom učenci novosadske glas-bene šole. S svojimi pesmimi so pri-re-ditev oblikovali Ciril Zlobec, Veno Tau-fer, Paljo Bohuš, Mihajlo Kovač, Pavle Popović, Jože Pap, Olga Arbuljevska, Ante Popovski, Vladimir Cerkez, Jevrem Brković, Bosiljka Pušić, Jure Franičević Plöčar, Vesna Parun, Borislav Radović, Branislav Petrović, Azem Škrelji in Ra-hman Dedaj v slovenščini, srbsčini, hr-vaščini, madžarsčini, makedonščini, al-banščini, turščini, slovaščini, romunščini, rusinščini...

DRAGO DRUŠKOVIČ-ROK ARIH:

CVETKE ZLA

Ze dolgo je od tega, odkar se nisem srečal s tovrstnim berilom.

Na knjigo me je opozoril prijatelj P., po roj-stvu doma iz ene od podjunskih vasic, češ da je v njej nakopičenih dosti hudih na partizan-ski račun. Urednik Slovenskega vestnika, ki mi je knjigo poslal na recenzijski pogled, je zapisal, da bi kakšen pretres tega pisanja bil koristen, posebej če bi bil napisan s persom kakšnega bivšega koroškega partizana.

Ker me je naključje nekakrat povezovalo s koroškimi ljudmi, in sem kljub temu, da ni zame tovrstno branje posebej privlačno, niti ne spominja na hude vojne dni, muze tedaj po navadi in starih skušnjah mirujejo — vendar-le prelistal to knjigo tri stotih strani. Pomudil sem se pri menda dvajsetih podobah avstrij-skih kmetijskih Korošcev (ponatisnjenih foto-grafijah), med njimi posnetkov dveh mož na parah, pa fotografij enajstih kmečkih doma-čij kjer je bojda prišlo do partizanskih zloči-nov. Pogled je postal tudi ob slikah dveh sku-pin vojakov, pravzaprav mladeničev iz RAD (rajdovske delovne službe). Izučili so jih, pa tudi uporabili v boju zoper partizane.

Vse to berilo s slikanico vred je videti zelo izrazito in more vplivati na človeka; s te stra-ni dobro opravljeno.

Prižadevno sem prebral čez sto strani (14—118), začeni s prvim velikim poglavjem in na-slovom Smrtni obiski na domu. V poglavju ob-ravnava avtor, časnikar po poklicu, triletno partizansko nasilje med vojno (1942—1945) na avstrijskem Koroškem, takrat na ozemlju sa-mega velikega nemškega rajha: v Kapelških hribih, pod karavanškim Obirjem, v podjuns-kih vaseh, na Svinji, na Gurah vse do Ce-lovca, v samotnih odmaknjenih karavanških dolinicah Roža...

Cedalje z večjim čudenjem sem se od strani do strani spraševal o tej zbirki avtorjevih fan-tazmagorij: o tej podobi blodenj in prikazni, spočetih v koroški klimi. Le-ta je pravzaprav poglata to posebno klitje, te „cvetke zla“ o

majhni, kmečki, podeželski vojni, o vojni po drobni delcih; naj dopolnim to klitje se je lahko zarodilo iz starih rakastih korenin. Kleinkrieg imenuje to avstrijski izvedenec za vojaška vprašanja in tudi raziskovalec koroš-kega partizanstva dr. Josef Rausch.

Pred meseci je koroški Abwehrkämpferbund izdal knjigo z naslovom „Titostern über Kärnten“. Njen avtor je Ingomar Pust, ki je kot novinar glasila koroške ÖVP Volkszeitung znan predvsem kot strokovnjak za bolj ali manj krvave storije in stru-pene izpade prote vsemu naprednemu doma in v svetu; uvod in sklepno besedo pa je prispeval predsednik brambovcev dr. Valentin Einspieler.

Knjigi, katere izključna vsebina in edina „odlika“ je blatenje protifašističnega boja in partizanskih borcev, z lepimi in po potrebi tudi manj lepimi sredstvi utirajo pot zla-sti v šolske in občinske knjižnice, kot „strokovni priročnik“ pa se menda pojavlja tudi v kasarnah avstrijske vojske — vse seveda s ciljem in namenom vzgajanja mladine in oblikovanja javnega mnenja v „pravem“ koroškem duhu.

O tem vse prej kot potrebnem in koristnem pojavu na knjižnem trgu je bilo — z izjemo ideološko sorodnega tiska — doslej še zelo malo slišati. Ker pa smo mnenja, da je le treba malo pobrskati po tej knjigi in pogledati predvsem, kako je v resnici z „res-ničnostjo“ njene vsebine in izpovedi, smo naprosili za recenzijo Draga Druškovića: kot bivši koroški partizan je dobera spoznal Koroško in sodoživiljal zlasti tisti del njene preteklosti, ki jo prikazuje Pust v svoji knjižni pustolovščini; pa tudi kot pisatelj Rok Aarih je tej Koroški in njenim ljudem posvetil že celo vrsto leposlovnih in drugih zapisov.

Ta dobri poznavalec Koroške in prijatelj njenih poštenih ljudi je svoje ugotovitve o knjigi nanizal v obsežni oceni, ki jo začnemo danes objavljati v nadaljevanjih pod naslovom „CVETKE ZLA“ — tudi kot prispevek k 40-letnici zmage nad fašizmom.

Uredništvo

Najprej sem pomislil na svojce vseh tistih, ki jih časnikar osvetljuje s posebnim žarome-tom, pa naj gre po njegovem za žrtve ali pa za tiste, ki so poravnali svoje račune in jih postavila v javnosti kot primere, kajti „vseh ni mogel obseči in obravnavati“ (6).

Nikakor pa ni obravnaval žrtev-predhodni-

1 kov: koroških Slovencev, ker misli, da je tega bilo in je še preveč. Razumljivo, da imata tako avtor kakor njegov uvodničar in pisec sklepne besede svoje posebne poglede na čas tako ime-novane vseobsežne, totalne vojne, ki jo je uve-ljavil nacizem.

IZ DEŽELNE KRONIKE PRED DVESTO LETI

Ce zadeva, nagnjenje, ideologija še danda-našnji ne bi imela svojih poganjkov, bi se za

Kakor lahko povzamemo iz davne okrožnice (1786), so se udeleževali v dolnjem delu de-žele tihotapci tobaka iz Kranjske. Na primer zelo znani črni Jakob Scheinhuber, človek ne-verjetne velikosti, s šibrovko, dvema pištolama, oborožen tudi z dolgim nožem. V Pod-gorjah (Maria Elend) je umoril obmejnega stražarja, v strah je spravljal okolico Rožeka (Rosegg). Drugi znani tihotapec, ki so ga imeli za nevarnega zaradi njegovih grozovitih dejanj, se je pisal Andrej Lagorič (Andreas Lagoritsch). Huje je bilo okoli 1808—1810 leta, saj je znanih več roparskih tolpa in posebej znan Krapfenbacher Simmerle. Koroški kro-nisti omenjajo tudi napade na francoske vo-jake in je zato poveljujoči francoski general zapovedal pogon po deželi; vasi, kjer je prišlo do napadov, pa naj bi dale celo talce.

Očitno pa ni mogoče najti bližnjih podob-nosti, nazaj v Napoleonove čase. Ne gre za ob-novo ljudskih sporov o Krapfenbacherju Simmerlu (Dr. Georg Graber, *Sagen und Mär-chen*, Graz 1944, 300), niti za pripovedi Lud-wiga Ganghoferja, avtorja ljudskih romanov in povesti iz lovskega življenja v alpskem prostoru.

V kaj nas pripeljejo spretno, čeprav precej robato, poljudno, a brezobzirno napisane zgodbe koroškega časnikarja ob pritegovanju celovskega zgodovinarja, ki pa je hkrati na čelu društva, enega izmed stebrov koroške institucionalizirane (uradne) domoljubnosti?

O prvem v knjigi navedenem primeru par-tizanskega kaznovanja, o kaznovanju lovske-ga čuvaja Urbasa na Obirskem (Pust, 14 in Einspieler, 264) moramo pomisliti na odstrani-tev hitlerjanskega privrženca, ne glede na sam dogodek in malce različne opise raznih avtorjev in to ne le Prusnikovega opisa v *Gamsih na plazu*. Zgodovinar Mile Pavlin opi-suje le-to v prispevku *Pojasnjena uganja* (Vestnik koroških partizanov 1972, št. 3, 60—66); med viri omenja tudi okrožnico orož-niškim postajam.

(Se nadaljuje)

* Ingomar Pust, *Titostern über Kärnten 1942—1945*, Izd. Kärntner Abwehrkämpferbund, Klagenfurt 1984, z uvodom in sklepno besedo dr. Valentina Einspie-lerja.

Čudovit večer pesmi in plesov jugoslovanskih narodov

v izvedbi pevskega zbora in folklorne skupine Ivo-Lola Ribar

Večnamenska dvorana Mladinskega doma SSD v Celovcu je v kratkem času postala priljubljeno prizorišče kulturnih in drugih prireditvev. Ljudje radi zahajajo v Mladinski dom, tako je bilo tudi v ponedeljek, ko so Slovenska prosvetna zveza, Društvo prijateljev Klavira in Zveza koroških partizanov vabili na večer pesmi in plesov ju-

goslovanskih narodov, ki sta ga oblikovala mešani pevski zbor in folklorna skupina KUD Ivo-Lola Ribar iz Beograda.

Spored, ki sta ga izvajala oba ansambla, je bil dejanski prerez pesmi in plesov iz vseh jugoslovanskih republik in avtonomnih pokrajin, kar je že samo po sebi čudovita paleta raznolikosti pevske in folklorne

kulture jugoslovanskih narodov in narodnosti. Da je vse bilo izvedeno v odlični kvaliteti, je bil še dodaten užitek za slehernega obiskovalca. To velja tako za pevski zbor kot za folklorno, saj je prvi bil celo svetovni prvak v zborovskem petju in je osvojil tudi druge mednarodne in domače nagrade in priznanja. Pod vodstvom Slobodana Pančiča je zbor od pesmi do pesmi stopnjeval navdušenje številnega občinstva. Posebno so ugajale partizanske pesmi in pesmi o svobodi, ko so se jugoslovanski narodi in narodnosti junaško uprli okupatorju in se na posled sami osvobodili izpod jarma fašizma. Vse pesmi so bile izvedene na taki umetniški ravni, ki ji ne najdeš primere; glasovno in interpretacijsko so bile podane čisto in prepričljivo, zato je razumljivo, da je občinstvo sprosil še številne dodatke.

Prav tako je na vrhunski ravni bil tudi spored folklorne skupine. Gledalec je imel občutek, da za plesalce ne velja zakon o težnosti, ker so se tako lahkotno vrteli po parketu, da ne bi verjeli, če tega sami ne bi videli.

Z eno besedo: nastop pevskega zbora in folklorne skupine KUD Ivo-Lola Ribar iz Beograda je bil čudovit prikaz jugoslovanske pesmi in folklora, ki bo obiskovalcem ostal v najlepšem spominu.

Dragim gostom, ki so s svojim nastopom v Celovcu vrnili obisk Koroškemu partizanskemu pevskega zboru, je slednji v pozdrav zapel Prešernovo Zdravljico, medtem ko je v imenu gostiteljev spregovoril predsednik KPPZ Lipej Kolenik, v imenu gostov pa se je za prisrčni sprejem zahvalil direktor KUD Ivo-Lola Ribar, Djordje Milutinović. O pomenu partizanske pesmi in izročila NO pa je zbranim spregovoril dr. Jože Messner.

so tudi vključili vrsto koncertov in razstav ter izdajo posebne publikacije o zgodovinskih središčih.

V okviru splošnega gospodarskega sodelovanja pa bo po vsej verjetnosti 21. in 22. maja srečanje med predstavniki vseh trgovinskih in gospodarskih zbornic in vzporedno srečanje med predstavniki denarnih zavodov, ki delujejo na območju med Alpami in morjem. Velik pomen so v Zagrebu dali tudi zdravstvu in kmetijstvu.

Iz teh nekaj vrstic je jasno razvidno, kako se dežele oziroma republike skupnosti Alpe-Jadran prizadevajo za boljši jutri.

Gostovanje Koroškega partizanskega pevskega zbora v Slovenskih Konjicah

Na povabilo družbeno-političnih organizacij občine Slovenske Konjice, je 26. aprila t. l. v tem lepem štajerskem kraju gostoval KPPZ in hkrati s svojim programom sodeloval pri slovesnostni prireditvi praznika Osvobodilne fronte. Omeniti moramo, da je bil koncert našega zbora tokrat že tretjič v Slovenskih Konjicah, in prav presenečeni smo bili, da je bila dvorana polna hvaležne publike, čeprav so nas že slišali.

V prvem delu sporeda je medobčinski sekretar SZDL tovariš Filip Bešković ob navzočnosti predstavnikov občine in družbenopolitičnih organizacij podelil zaslužnim občanom priznanje Osvobodilne fronte za njihovo vsestransko delo v dobrobit vseh občanov.

V drugem delu sporeda pa je v počastitev tega velikega slovenskega praznika zapel KPPZ vrsto partizanskih in upornih pesmi, ki so bile sprejete z velikim navdušenjem. Tajnik zbora tovariš Joža Rovšek je povezoval in orisal položaj slovenske narodne skupnosti na Koroškem, predsednik Lipej Kolenik pa je izrekel pozdravne besede in se v okviru le-teh zahvalil za širokogrudno podporo partizanskemu zboru. Ob tej priložnosti je izročil prvo ploščo KPPZ tovarišici Poličarjevi v nepozaben spomin na tretji koncert v Slovenskih Konjicah.

Reči moramo tudi, da v naši petletni zgodovini obstoja KPPZ še nikjer nismo trikrat gostovali in da še nikjer nismo bili tako prisrčno, domače in iskreno sprejeti kot v „naših“ Konjicah.

Po koncertu so nas predstavniki občine povabili v bližnje Žreče v novi hotel, kjer nas je čakala večerja. Nato pa je v prijetni družabnosti donela naša partizanska in narodna pesem. Dobri „konjičan“ je bil tudi kriv, da je marsikateri pevec našel svojo posteljo šele v zgodnjih jutranjih urah. Naslednji dan pa so nam predstavniki Slovenskih Konjic pripravili izlet na Osankarico, kjer je leta 1943 v borbi padel Pohorski bataljon do zadnjega moža. Zelo poučen in zanimiv je bil ogled tamkajšnjega muzeja NOB, ki prikazuje zgodovino tega bataljona in njegov tragični konec, ko so dali vsi borci svoja življenja za svobodo ter lepši in srečnejši jutri. Mladim pevcem zbora kakor tudi starejšim, je bil obisk tega kraja veliko doživetje in obenem tudi opomin, da svoboda ni

nastala ali prišla sama od sebe, temveč da jih je moralo veliko umreti zato, da mi danes živimo v miru.

Z hvaležnostjo do padlih in polni lepih spominov na ponovno srečanje v Slovenskih Konjicah, smo se vračali na svoje domove v prepričanju, da smo bili doma pri svojih bratih in da prijateljstvo in tovarištvo skovano z iskrenimi besedami in dobrimi srci ne bo nikoli splahnelo.

Se enkrat se zahvaljujemo predstavnikom občine, družbenopolitičnim organizacijam in vsem delovnim ljudem za izkazano gostoljubnost, prisrčnost, pozornost in širokogrudno pomoč našemu zboru.

ikej

Dipl. trg. Janko Urank - 65-letnik

Včeraj je v krogu družine in prijateljev obhajal svoj 65. življenjski jubilej znani slovenski rodoljub in politični dejavnik dipl. trg. Janko Urank.

Naš jubilar izhaja iz znane zavedne Kauhove družine iz Encelne vasi pri Galiciji. Po poklicu je bil višji uradnik pri Področni bolniški blagajni, sedaj je v pokoju. V najhujšem času zgodovine koroških Slovencev, v času nacizma, je bila Kauhova družina izseljena, sin Janko pa je bil zaradi sodelovanja z narodnoosvobodilnim gibanjem aretiran in poslan v koncentracijsko taborišče. Poleg službe je bil dolga leta tudi uspešen predsednik Zdrženja staršev na slovenski gimnaziji, kjer se je zelo prizadeval za procvit te nadvse potrebne šolske ustanove. Kot član predsedstva Narodnega sveta koroških Slovencev je politično zelo aktiven in prizadeven, da se ohrani naša narodna skupnost, ki je v stalnem boju za svoj obstoj.

Našemu jubilaru želimo ob njegovem prazniku mnogo sreče in zadovoljstva, predvsem pa zdravja, da bi še s svojimi dejanji oplajal prizadevanja za našo pravično stvar.

SVEČE

Komedija „ZUPANOVA MICKA“ v nedeljo 12. 5. 1985 ob 19.30 uri pri Adamu v Svečah.
Režija: Franci Končan
Asistenci: Malka Feinig
V uprizaritev bo vključena vsakolletna materinska proslava.

Prizadevanje za boljši jutri

V Zagrebu je bilo pred nedavnim srečanje članic skupnosti Alpe-Jadran. Srečanja so se udeležili tudi predstavniki šestih delovnih komisij, ki so bile svojčas ustanovljene v okviru omenjene skupine.

V dveletju 1985-86 ima predsedstvo delovne skupnosti Alpe-Jadran socialistična republika Hrvaška. Po pozdravnem nastopu predsednika izvršnega sveta SR Hrvaške in novega predsednika skupnosti Alpe-Jadran Anteja Markoviča za to dveletje, so prisotni sestavili program, ki ga bo treba odobriti (predsedniki dežel in republik) na sestanku 31. maja letos na Brionih.

Med programskimi točkami, ki so

si jih zadali na zagrebškem srečanju so najbolj važni zaščita naravnega okolja ter v tem okviru skupna pripravljenost za zaščito gozdov in notranjih voda na alpskem področju skupnosti ter skupna zaščita Severnega Jadrana pred onesnaženjem.

Na področju prometa si bodo članice skupnosti prizadevale za izboljšanje cestnih in železniških infrastruktur. V programu je tudi predstavitev italijanskih in jugoslovanskih luk ob Severnem Jadranu. Na kulturnem področju pa naj bi se v dveletju 1985-86 realizirala pobuda o podeljevanju štipendij na univerzah Alpe-Jadrana. V program

PRIREDITVE

Zveza slovenskih žena vabi na
IZLET NA VRHNIKO
z ogledom tovarne usnja
v četrtek 16. 5. 1985
Odhod ob 7. uri zjutraj iz Celovca, Gasometergasse 10.
Prijava sprejemata: Ančka Kupper, (0 42 27) 24 10 in Milka Kokot (0 42 22) 32 550.

DOM V TINJAH
FORUM ZA POLITIČNA
VPRAŠANJA, nemško

„Aktualni situaciji slovenske narodne skupnosti“. Predava: dr. Matevž Grille, predsednik NSKS.
Pred predavanjem bo nastopil trio Sturm iz Dobrle vasi.

SREČANJE ZAMEJSKIH
PLANINSKIH DRUŠTEV

v nedeljo 12. 5. 1985 ob 11. uri na Trstelu.
Vabi: Slovensko planinsko društvo Celovec.

OTROŠKI DAN pri Božjem grobu
v četrtek 16. maja 1985 s pričetkom ob 10.30 uri.

Krajevno združenje Zveze slovenske mladine Skocijan vabi ob 40. obletnici zmage nad fašizmom in 30. obletnici podpisa državne pogodbe, na

KRESOVANJE
v sredo 15. 5. 1985 ob 20. uri pri Lazarju v Veselah.
Zbirališče: Kulturni dom Danica v Sentprimozu.

Strokovna šola za ženske poklice zavoda šolskih sester v Sentpetru pri Sentjakobu v R. vabi na

HIŠNI PRAZNIK
in na ogled obnovljenih prostorov v soboto 18. in nedeljo 19. maja 1985 ob 14.30 uri v šolsko dvorano.

Spored:
1. Pozdrav gostov
2. Prikaz izbranih izdelkov predelovanja tkanin
3. Krstna predstava misterija „Hema Krška“ po romanu D. Wieser (Hema von Gurk), v slovensčino prevedel dr. J. Polanc, dramatičar Mirko Mahnič. Besedilo uglasbil Jože Ropitz. Režija: P. Sticker
4. Blagoslovitev obnovljenih prostorov - krški škof dr. Egon Kapellari in ogled prostorov.

OBIRSKO

REDNI OBČNI ZBOR

Slovenskega prosvetnega društva „Obir“ na Obirskem
v nedeljo 19. 5. 1985 ob 10.30 uri (po maši) pri Kovaču.

Alpski klub „Obir“ na Obirskem vabi na

POMLADANSKI PLES

v soboto 11. 5. 1985 ob 20.30 uri pri Kovaču na Obirskem.
Za ples in dobro zabavo bo skrbel Agaton-Trio.

ZVABEK

KONCERT

„Dobro jutro sonce“
v soboto 11. 5. 1985 ob 20. uri v farni dvorani v Žvabeku.
Prireditelj: KPD „Drava“ v Žvabeku.

MENJAVA DENARJA

Stanje v četrtek 9. maja 1985

Za 100 dinarjev dobite	7.25 šil.
Za 100 dinarjev plačate	8.50 šil.
Za 100 lir dobite	1.07 šil.
Za 100 lir plačate	1.15 šil.
Za 100 mark dobite	693.50 šil.
Za 100 mark plačate	709.80 šil.

MATERINSKE PROSLAVE

● V soboto 11. 5. 1985 ob 20. uri v farni dvorani v **Železni Kapli**.

Poklanjamo:
igro „Modra vrtnica“
melodije tamburaškega zbora
recitacije in pesmi otroškega zbora iz Sentlípša
Prireditelj: Slovensko prosvetno društvo „Zarja“ v Železni Kapli

● V soboto 11. 5. 1985 ob 17. uri pri Cingelcu na **Trati**.

Sodelujejo:
otroška skupina Cingelc
učenci Glasbene šole Borovlje
mladinski zbor Borovlje
Trio Oraže
Prireditelja: Otroška skupina Cingelc in SPD „Borovlje“

● V nedeljo 12. 5. 1985 ob 10.30 uri (po maši) v Kovačevi gostilni na **Obirskem**.

Nastopajo domači pevski zbor in šolarji
Prireditelj: Slovensko prosvetno društvo „Obir“ na Obirskem

● V nedeljo 12. 5. 1985 ob 10. uri (po maši) v Kulturnem domu na **Radišah**.
Spored: Odrski prizor, glasbeni vložki in recitacije
Prireditelj: Slovensko prosvetno društvo „Radiše“

● V nedeljo 12. 5. 1985 ob 14. uri v ljudski šoli na **Kotu**.
Prireditelj: Slovensko prosvetno društvo „Herman Velik“ in šolska mladina na Kotu.

● V nedeljo 12. 5. 1985 ob 19. uri pri Miklavžu v **Bilčovsu**.
Prireditelj: Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu

● V nedeljo 12. 5. 1985 ob 14. uri v Kulturnem domu v **Sentprimozu**.
Spored oblikujejo: šolska in otroška mladina ter trio Korotan s pevci
Prireditelj: Slovensko prosvetno društvo „Danica“ v Sentvidu v P.

● V nedeljo 12. 5. 1985 ob 19. uri pri Cimžarju v **Dvorcu**.
Sodelujejo: Trio Korotan SPD „Danica“ v Sentvidu v P., MePZ SPD „Zvezda“ iz Hodiš, otroci iz Hodiš in MGV Wurzenpaß

● V nedeljo 12. 5. 1985 ob 19.30 uri v dvorani pod cerkvijo v **Skocijanu**.
Prireditelj: Otroški zbor Skocijan

● V soboto 11. 5. 1985 ob 20. uri pri Pušniku v **Ločah**.

Na sporedu so: otroški zbor, člani glasbene šole, recitacije in igrice
Prireditelj: Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ v Ločah

Čutim se dolžnega, da odgovorim na pismo bralca

PLIBERK:

Kako je nastala koalicija med SPÖ in ÖVP

(Od posebne strani)

V listu Naš tednik je bilo objavljeno pismo bralca — Janeza Lesjaka z dne 28. 3. 1985, ki je bilo naperjeno proti moji osebi in posebno pa še proti moji družini, tako da sem na to pismo že odgovoril v petek dne 19. 4. 1985 v „našem Tedniku“ in se mi zdi važno, da mi daste tudi Vi možnost nastopiti proti surovim obdolžitvam in s tem zavrniti njegove trditve.

Kot eden izmed tistih, ki že dolga leta delujejo v kulturnem in političnem življenju, sem marsikaj navajen, sem doživljal nižine in višine, sem se svojimi prijatelji jokali in smejali — a zmeraj sem se moral vzdržati k novemu delu. Vendar to pismo Janeza Lesjaka, ki je v prvi meri naperjeno proti meni, moji družini in tudi proti Slovenskemu vestniku, in ki prekosi vse dobre navade, je po vsebini sovražno in nesramno in odgovarja brutalnemu duševnemu obzoru avtorja.

Če kdo misli, da je nekaj let dobro in uspešno deloval za javnost in mu volilci tega ne honorirajo z dovolj glasovi, je to zelo razočarljivo in je potem najlažje najti tolažbo v tem, da najde nekoga, katerega seveda sovraži, ki mu potem potisne krivdo v čevlje. EL Vrba je izgubila mandat — krivi niso kandidati Enotne liste — kriv je Stanko Tschernitz — ljudje iz dvojezičnega ozemlja naj vedo, da je podrepenik SPO agital pri slovenskih družinah proti kandidatom EL in

se trkal na prsi, da je samo od pristen Slovenec, itd. — Tako Janez Lesjak v svojem pismu bralca. Pravilno pa je to dejstvo: da eden sam ničesar ne zmore; jaz sem občinski odbornik SPO že od leta 1980 naprej in sem bil predlagan tudi za to legislativno periodo. Kot kandidat EL, sem moral tudi jaz z večredenskim neutrudnim delom prestati volilni boj. Razlika Janezovga in mojega volilnega boja je v tem, da je on v glavnem, kakor tudi v pismu bralca, nastopal proti moji osebi in še posebno blati mojo družino. Zaradi tega je pozabil ljudi, katere je v volilnem boju obiskal, opozarjati na dosežke Enotne liste v preteklih periodih in na program EL v prihodnosti. Tako je to blatenje šlo v njegove hlače, ker je s tem blatenjem zjezil obiskane družine. Jaz sem sicer — to lahko s mirno vestjo rečem — obiskal tudi nekatere slovenske družine v volilnem območju Šentilj (družina v Logi vasi sam nisem obiskoval), a nikjer nisem nastopal proti kandidatom EL. Skušal pa sem ljudem priti bliže SPO kot stranko delovnega človeka, ki je omogočila brezplačne vožnje dijakom in študentom, brezplačno nabavo knjig, razne štipe, dije, da omenim samo nekaj primerov. Vse te prednosti so zanesljivo izkoristili tudi štirje absolventi slovenske gimnazije, kandidati na listi EL. Moji otroci teh ugodnosti niso mogli v tej meri izkoristiti, ker so

se izučili samo rokodelstva in že vsa leta plačujejo njim naložene davke — posebno pa sem skušal prepričati to, da bi neka durga stranka dobila absolutno večino.

Če se mi očitja, da samo govorim, dejanja pa manjkajo, bi povedal tole: Že od leta 1946 naprej sodelujem kot aktiven član moškega zbora SPD „Svoboda“ Loga vas, kateri nastopa širom Koroške, Avstrije in Slovenije. Pevski zbor že od leta 1932 naprej — z majhno prekinitvijo v drugi svetovni vojni — sodeluje vsako nedeljo, ob praznikih in drugih cerkvenih slavnostih s slovenskim petjem. Več sto domačinov in zboru neznanih ljudi je spremljal k zadnjemu počitku, k neštetim praznovanjem, rojstnim dnevom in porokam je prišel kot grulant. Lahko rečem, da je v tem času sodeloval pri najmanj 2.500 prireditvah, ne morem pa šteti ur, ko smo imeli pevске vaje — in mislim, da sem v okviru tega delovanja tudi jaz kot tajnik od leta 1954 in predsednik društva od leta 1974 ter kot podpredsednik farnega sveta le doprinesel majhen prispevek k marsikateremu uspehu. Ali so ta dejanja — po Janezu — samo besede?

Slovenska prosvetna zveza v Celovcu in Turistično društvo Dravograd iščeta

PAR ZA KOROŠKO OHCET ki bo 29. junija 1985 v Dravogradu. Par naj ne bi bil starejši od 30 let. Prijave v pisarni Slovenske prosvetne zveze.

Nepozabno je tudi še anonimno pismo, ki mi je bilo poslano ob priliki 80-letnice obstoja našega društva, ki je imelo isto vsebino, kot pismo bralca v Našem tedniku 28. 3. 1985 (Kopijo anonimnega pisma prilagam). Mnenja sem, da z radikalnim načinom Janeza Lesjaka ne moremo uspešno delovati, ker agirajo tako samo desnoradikalni krogi. To pa ni v smislu medsebojnega razumevanja. Trudim se že dalj časa, da bi zgradili mostove med sosedi in ta trud je bil že mnogokrat tudi uspešen.

Tako želim, da bi na človeštvo, ki hoče v miru živeti, in vseeno kakšen jezik govori, ne spustili takšnih volkov. Dajmo jim na znanje, da mi vsi, ki živimo v tej deželi tako dejanja obsojamo. Pridružujem se besedam našega škofa Eгона Kappelarija, ki je lansko leto na veliki četrtek izjavil: „Ne smemo si umivati tolikokrat glave, bolje bi blo, če bi drug drugemu večkrat umivali noge!“

Stanko Tschernitz
Loga vas

Tiskovna konferenca KSOO

Na tiskovni konferenci v petek 3. maja, ki jo je sklical Klub slovenskih občinskih odbornikov, je predsednik mag. Filip Warasch po dal bilanco o nastopu samostojnih volilnih skupin pri zadnjih občinskih volitvah na Koroškem.

Čeprav so bile pri letošnjih občinskih volitvah slovenske volilne skupine zastopane v eni občini manj kot leta 1979 — v 22 občinah (prej v 23), je bilo število glasov za 145 večje kot leta 1979. Kot pri prejšnjih občinskih volitvah je bilo tudi tokrat izvoljenih 44 občinskih odbornikov. Pri volitvah za župane oziroma občinska zastopstva so bili izvoljeni štirje podžupani — v Sealah, v Globasnici dva in v Straji vasi. Vse to, tako predsednik Filip Warasch, je dokaz da smo lahko z rezultati letošnjih občinskih volitev zadovoljni.

Slabi rezultati socialistov pri občinskih volitvah so bili povod, da so pri prejšnjih volitvah prostovoljno v občinske odbore kooptirane

Slovence, tokrat izločili, tako da so sedaj Slovenci zastopani po občini samo še po proporciji, ki jim uradno pripada.

Dobro je pri volitvah odrezala Podjuna, kjer so vse slovenske samostojne liste pridobile na glasovih. Razveseljiv je bil tudi volilni rezultat v Straji vasi v Zili, veliko razočaranje pa je povzročila občina Vrba, kjer smo zgubili edinega na slovenski listi zastopanega odbornika.

Klub slovenskih občinskih odbornikov se bo tudi v prihodnje prizadeval, da dobijo občine Sele, Bilčovs in Suha dvojezične krajevne napise, ki jim po zakonu pripadajo, prav tako pa bo veljala skrb dvojezičnim otroškim vrtcem, ki so osnova za ohranitev naše narodne skupnosti na Koroškem.

Kljub vsem tem dejstvom pa se problem slovenstva ne da omejevati samo na strankarsko listo, kajti pri komunalnih zadevah moramo pridobiti več sposobnosti za skupno sodelovanje.

PRAZNI SEDEŽI ÖVP-JEVSKE FRAKCIJE: tako je „zgladila“ pliberška ÖVP pot za protislovenski pakt, ki ga je sklenila s socialisti.

Franc Petek SPOMINI

9

Kako je v resnici bilo z Mohorjevo družbo kot samostojnim političnim središčem, sem popolnoma jasno videl pozneje. Med leti 1938 in 1941 nekoč sem šel v Berlin in sicer v zadevi naših združenj, kakor bom še povedal. Ob tej priložnosti me je prosil msgr. Podgorac, naj obenem skušam intervirati tudi za Mohorjevo družbo, da je ne bi razpustili. In tako se je zgodilo, da sem pri nekem odločilnem človeku v Berlinu izvedel, da je tri dni pred menoj bil tam celovski škof Hefter, prav tako zaradi Mohorjeve družbe. Hefter je tam opozoril, da Slovenci oziroma odbor Mohorjeve družbe nimajo nobene pravice kar koli odločati. Opozoril je, da je to „pia unio“ in da je v njej po kanoničnem pravu škof praeses in absoluten gospodar, ne pa odbor. Tako sem v Berlinu dobil lahko le tole tolažbo: „Vidite, dragi moji, kaj vam hoče narediti? Nič! Takšen je položaj.“

Mi smo odbor Mohorjeve družbe od nekdaj imeli za najvišjo slovensko instanco, za slovensko realno in duševno centralo. In nazadnje se je izkazalo, da je ta odbor, v katerem so tudi Ehrlich imeli veliko vlogo, da je vse to skupaj le pripomoček škofa. Seveda sem to povedal tudi msgr. Podgorcu in ga vprašal, naj mi odkrito pove, kakšen je položaj. In tedaj mi je potrdil, da je res tako kot je škof Hefter stvar postavil v Berlinu.

Škof Hefter je bil Bavarec. Najprej je bil profesor v celovškem bogoslovju, škof pa je postal v času prve svetovne vojne. Z njim je v celovski ordinariatu prišel v nacionalnem pogledu močno drugačen duh, nasproten Slovincem.

Hotel Trabesinger je bil pred prvo svetovno vojno shajališče Slovencev v Celovcu. Tja so zahajali duhovniki in laiki mladi in stari. Slovenska inteligenca v tistem času ni bila slabo

zastopana v Celovcu. Tam je bila Ljubljanska kreditna banka in njeni uradniki, bilo je precej slovenskih trgovcev, tu je bil zastopnik jugoslovanske socialne demokracije in pa predstavnik Kristanovega lista. Kako se je prvi pisal, se ne spominjam, drugi pa je bil Miha Čop, znani planinec z Jesenic.

V omizju, okoli katerega so se ti ljudje zbirali, je prevladovala mladina. Zlasti v času balkanskih vojn se je pri njem močno izrazil jugoslovanski usmerjeni duh. V tem smislu je veliko vplival zdravnik Perkovič, doma iz Dalmacije. Zbirali smo denar za srbski Rdeči križ, kar je tedaj vzbujalo hudo kri. Miha Čop in njegov drugi socialno demokratski tovariš sta se javila v srbsko vojsko kot prostovoljca in se bojevala na Tara-bošu. Vendar so ju Črnogorci po intervenciji avstrijskih oblasti kmalu prestavili k Rdečemu križu in lepega dne sta se oba spet vrnila v Celovec. To omizje je bilo bolj liberalno razpoloženo, da tudi klerikalni krogi so tedaj jugoslovansko idejo močno podpirali. O kakni liberalni organizaciji ali celo stranki pa seveda tedaj ni bilo govora.

Politični položaj v slovenskem krogu so popolnoma obvladali duhovniki. Med zelo aktivnimi političnimi delavci je bil Lambert Ehrlich, ki se je tedaj vrgel na organiziranje delavstva na krščanski podlagi. Zbiral je dekleta s podeželja, ki so kot služkinje prihajale v Celovec, prav posebej pa se je zavzel za to, da je bil odprt delavski dom v Podlublju. Pri tem se je v glavnem opiral na borovške puškarje.

Pri mnogih slovenskih duhovnikih, ki so tedaj bili aktivni v slovenski organizaciji, ni bilo mogoče točno videti, ali jih k aktivnosti bolj sili njihova krščanska socialna politična usmerjenost ali pa njihovo slovenstvo. Sele pozneje so v prvi vrsti tisti duhovniki, ki so prišli s štajerskega, kakor npr. Smodej, udarili izrazito na slovensko plat. Pri duhovnikih, ki so prišli s Češkega, je bilo bolj opaziti, da se zavzemajo predvsem za krščanskosocialno politično smer.

Že v tistem času se je policija zanimala za napredno omizje v hotelu Trabesinger. Izbruh vojne je seveda vse to življenje pretrgal. Pred vojno je v Celovcu bilo ustanovljeno tudi Slovensko akademsko društvo in še pozneje, ko sem bil že na

fronti, je vojaška policija poizvedovala po tem društvu in njegovih članih.

Še pred vojno sem se oženil. Moja žena je bila doma iz Mokronoga. S sestro sta imeli v najemu gostilno v Mariboru, potem pa sta prevzeli hotel Trabesinger v Celovcu. Tam sem jo tudi jaz spoznal.

Vse moje probleme je presekala prva svetovna vojna. Že julija 1914 sem bil mobiliziran.

Koj prvi dan mobilizacije sem moral kot vojaški zdravnik v rezervi oditi k 47. regimentu. Z njim smo v jeseni šli v Galicijo, tja za Lvov. Ko smo se umikali, sem že videl, kako so na lvovski verveki vzdignili rusko zastavo. Udeležil sem se velike bitke v Grodeku, kjer sem dobil zlati zaslužni križec s krono in meči, pa ne zaradi hrabrosti, ampak ker sem imel v gozdu obvezovališče in smo tam delali dan in noč. Bilo je tudi veliko Rusov in tudi tiste smo oskrbeli. To povem zaradi tega, ker sem kot zdravnik opravil svojo dolžnost tudi tam. Pozneje sem bil v južnem Tirolu, nato spet na Dunaju, potem sem se vrnil nazaj v Galicijo. L. 1918 sem prišel na Piavo. To je bilo že po tisti veliki ofenzivi, prav zadnje dni pred tem, da so se pojavile na fronti francoske in angleške divizije. Tem smo komaj ušli. Marširali smo štiri ali pet dni, bil sem pri zadnjih enotah, tako da sem v Gorici, ko je bila že razorožitev, videl italijansko in zavezniško komisijo z belo zastavo. Razoroženi smo potem korakali proti Logatcu čez Hrušico, tam pa so nas dohiteli italijanski oklopniki. V Logatcu so nas naložili na vagonce, ko pa smo prišli v Celje, je bilo že vse likvidirano. In s tem je bila vojska zame končana.

Po vojni, v času jugoslovanske uprave na Koroškem, sem kot pomožni zdravnik služil pri velikovškem okrajnem glavarstvu. Glavar je bil Kakl, tisti, ki je pred kratkim umrl v Ljubljani, sin pa je v Celovcu. S Kaklom sva bila zelo dobra, čeprav je bil starejši od mene. Najhuje je bilo takrat, kadar se je pojavila nalezljiva bolezen.

(Se nadaljuje)

FRANCI ČERNUT

Spomini na leta pregnanstva

Toda „šola“, ki je začela tako nadebudo delovati, je kaj kmalu doživela svoj nepričakovani konec — „šoli“ in njenemu „učitelju“ Hanziju je postala usodna ura stenografije. Pouk je iznenadila kontrola samega SS-Hauptsturmführerja Schüsslerja, ki je bil pristojen za taborišča in se je naravnost „zgrozil“ nad prepovedano snovjo, še bolj pa nad našim resda zelo solidnim znanjem. Šola je bila ukinjena, neposlušni učitelj pa je moral na bojišče.

NASILJE JE RODILO ODPOR

Tudi druge moške so začeli klicati na nabor in tedaj je prišlo v taborišču do kočljivih trenutkov. Pred vojaško komisijo citirani pregnanci so se uprli: Kako naj se kot „sovražniki države“ bojujemo za to državo? Za kaj naj se bojujemo brezdomci oropani vsega, celo osebne svobode? Težko so padale besede v naelektreno ozračje, trdo kakor kovaško kladivo so do neke in v normalnih okoliščinah bi verjetno vsaka druga zadostovala za pregon v koncentracijsko taborišče. Zdal je bilo nekaj drugega, snubljenje naj bi bilo vsaj malo privlačno, ko že drugi pogoji niso bili ravno rožnati; življenjska volja našega človeka pa še ni bila strta, nasilje je tudi med zaslužnjem začelo roditi odpor.

Lagerführer je zariplega obraza izbruhnil v histerično kričanje: Nič ne sme stati ob strani v tem zgodovinskem trenutku, ko bide veliki Führer herojsko bitko za tisočletni raj, čigar dobrine smemo uživati tudi mi... Toda v očeh pregnancev ni našel odmeva na svoje besede, morda niti sam ni bil prepričan v njih resničnost. Mrzlično je iskal izhod iz zagate. Hipoma je segel po svoji pištoli, jo kot blaznež vihtel po zraku, svoje grozljivo-komične geste pa je podkrepil z grožnjami, ki jih je izbruhal s prekipevajočim se glasom: „Wer nicht pariert, den werden wir zwingen — Unverbesserliche wandern ins KZ!“ Vendar niti eno niti drugo ni rodilo zaželenega uspeha. Taboriščniki so nemo zrlji v razjarjenega SS-ovca in težko bi bilo ugotoviti, ali se v njihovih obrazih zrcali strah ali kljubovalnost.

Končno lagerführer ni več vzdržal, z dvignjeno desnico in zadržim „Heil Hitler!“ je zapustil jedilnico; videti je bilo, da se smrtonosnega orožja v svoji levici niti ne zaveda. V sobi je dvakrat zaropotalo: prvič, ko so tresnila vrata, v drugo, ko se je nezavestna zgrudila na tla ženska, ki je bila v visoki nosečnosti.

Z izgovorom na skorajšnjo „ureditev njihovih zadev“ se je kmalu nato pričela tudi mobilizacija med pregnanci. Bili so sicer kot sovražniki naroda in države oropani vsega, vendar še dobri dovolj, da kot „topovska hrana“ služijo velikemu Führerju in njegovim pobladnim idejam o usodnem boju nemškega naroda in njegovih kvizlinških podreptnikov, ki so pod krinko lažnega domoljublja in boja proti brezbožnemu boljševizmu botrovali zločinom, kakršnih dotlej svet še ni pomnil. Kakor da nasilno vpoklicani in njihovi svojci ne bi imeli naloženega še dovolj gorja, so se jim pridružile še nadaljnje srčne bolečine, saj nihče ni vedel, ali ni to ločitev za vedno.

In res je kmalu zatem pretresla taborišče Frauennaurach žalostna vest, da je na „polju časti“ obležal oče treh otrok in goreč slovenski domoljub — Galobov oče, doma iz Ziljske doline. Ko so po končani maši zadušnici v mali cerkvi Hagenubach zadoneli na orglah prvi slavnostni akordi Nemcem neznane himne „Hej, Slovani“, ni ostalo nobeno oko suho — prisegi podobno so bučali po svetišču in v krvavečih srhivih pregnancev rodili le še večji odpor proti režimu in njegovemu nasilju. S tresočo roko je Miklavžev oče Janko Ogris iz Bilčova pritiskal na tipke in združeval posamezne glasove v močnejši rekviem za vse milijone žrtev fašizma. Njegove ustnice pa so neslišno spremljale igrano melodijo: „... živi, živi, duh slovanski...“, medtem ko so si po njegovem licu utirale solze svojo pot.

Ozračje je postajalo vidno hladnejše, čim bolj se je začelo zapletati na bojiščih. Pogostejše so preletavale eskadrilje zavezniških letal tudi kra-

je, kjer je bilo naše taborišče in pretresljivo je bilo slišati tuljenje siren, ki je rodilo preplah pri ljudeh, posebno kadar so se oglasile ponoči in budile spance iz nič kaj prijetnih sanj. Ob takih alarmih smo morali tudi mi urno zapustiti brarake ali kjer smo že ravno bili ter se podati v zasilno zaklonišče, podolgovat zemeljski rov, ograjen z neotesanim lesom, pokrit z meter debelo plastjo gramoza in peska. Spočetka smo jemali s seboj tudi še del našega bornega imetja, ker pa se ni zgodilo nič posebnega, razen, da so nas preletavali bombniki, smo to bolj in bolj opuščali. Doselej bližnja in daljnja okolica nista bili posebno prizadeti od teh „Terrorangriffen“, razen nekaj bolj ali manj slučajno odvrženih zažigalnih ali rušilnih bomb o kakšni škodi ni bilo slišati.

HITLERJU ZA ROJSTNI DAN — BOMBE NA NÜRNBERG

Resneje je postalo takrat, ko so zavezniški z letaki najavili, da se bodo lotili mesta Nürnberga. Vsebinska „obvestila“ ni puščala nobenega dvoma: prav to mesto — „Stadt der Reichsparteitage“ — hočejo spremenjeno v prah in pepel podariti Hitlerju za rojstni dan. Nemški vojaški in propagandni aparat je sicer skušal na vse kriplje podcenjevati napoved, jo označiti za zgolj propagandni maneuver sovražnika, s katerim bi demoraliziral težko bojujoči se nemški narod.

Ko so se v noči od 19. na 20. april (Hitlerjev rojstni dan) ponovno oglasile sirene in naznanjale zračni napad, smo tudi mi občutili velik nemir; vladala je čudna napetost in z večjo naglico kot navadno smo hiteli v bunker. Že na poti tja je bila noč napolnjena z zamolklim bučanjem, podobnim neštetim sršenovim rojem, medtem ko so široki prameni žarometov tipali kot čarobni prsti v sicer neprodirljivo temo. Oddaljeno so se oglašali prvi protiletalski topovi in njihovi razpočujoči se izstrelki so v bengaličnih barvah ugašali nekje na obzorju. Od tam so se nenadoma za-

ket protiutež ponovno široko hvalisanje herojske zmage nemških armad.

Tudi v taborišču je terjal ta zračni napad posredno eno žrtev. Mica, nekoliko omejena ženska tridesetih let (tudi kot taka je bila „Volks- und Staatsfeind“ ali morda celo „nicht lebensberechtigt“!), ob nočnem alarmu ni hotela iz postelje. Zoperstavila se je tudi lagerführerju ob kontroli in ga menda celo udarila, ko ji je nasilno snel očevo. Dan ali dva zatem so jo odgnali; sirota se je branila, toda mesarske pesti so jo ukrotile, kot žival. Odvedli so jo neznano kam — nikoli več se ni vrnila. Podobna usoda je bila tudi štiridesetletnega moškega, ki je bil zdrave pameti (mogoče celo prezdrave...); ta sicer ni udaril z roko, marveč z nepremišljeno, prepovedano besedo. Izginil je v nekem KZ-taborišču in nihče ne ve, kje tröhnijo njegove kosti.

Življenjski pogoji v taborišču so bili enaki za vse — komanda ni delala izjem ne pri otrocih, ne pri bolnikih, ne pri starih ljudeh. Tako je med drugimi tam zbolela tudi že priletna pregnantka Alojzija Grafenauer iz Melvič v Ziljski dolini, žena znane slovenskega rodoljuba poslanca Franca Grafenauerja. Premišljena je bila na bolniški oddelek taborišča, od koder so jo onesli le še v krsti; nikoli pa ne bo ugotovljen pravi vzrok njene smrti. Pa čemu tudi? — nacistična zver je v krvni pijanosti morila tisoče in milijone, kaj naj bi šlo ob tem eno samo življenje?

„NIKDAR VEČ NE BOSTE VIDELI DOMA...“

Kako brezčutna je bila komanda taborišča do svojcev tudi v najtežjih urah preizkušnje, je z vso jasnostjo pokazal žalostni primer, ko se je pri delu v tovarni smrtno ponesrečil Franc Jagouc v cvetočih letih mladosti. Strta starša sta se glede pogreba oglašila pri lagerführerju in ob tem je oče omenil željo, da sina prehodno pokopljejo v Frauennaurachu, ker ga pozneje namreč vajo prepeljati domov na Koroško. Žena SS-ovca, v službi kot sestra Rdečega križa, ki je bila

...so tudi v koroških gozdovih počile puške upornikov in naznanjale, da se na smrt obsojeno ljudstvo bori za življenje.

čele svetlikati luči, kot bi jih prižgala čarobna roka: tri, štiri, pet — cela kopica jih je in podobne božičnim drevesom se na stotine pričnejo spuščati proti zemlji ter jo spreminjati iz noči v dan. Sodni dan, kot je izgledalo. Zemlja se je tresla, bobnenje je odmevalo iz zraka in od nešteti eksplozij bomb, ki so padale na mesto Nürnberg in okolico, je krvavo-rdeče žarelo obzorje.

Jok in prestrašeni klici, pomešani z glasno molitvijo, so polnili domala temno zaklonišče. Pa še v teh trenutkih groze se je lagerführerjeva žena obregnila ob slovensko žebiranje. Le ko se je v neposredni bližini razpočila zgrešena bomba, ko se je vidno zamažal naš bunker in se je od zgoraj vsipal pesek, je utihnila prestrašena sredi stavka; njene oči — en sam strah — so žarele iz okamenelega lica. Ob zločinskem terorskem napadu anglo-ameriških zračnih piratov na mesto Nürnberg so bile umorjene številne žene z otroki, starčki in bolniki, uničeni so bili kulturni spomeniki neprecenljive vrednosti — je bilo naslednji dan lapidarno rečeno v poročilih in

navzoča, pa je s pretresljivo hladnostjo prekinila očetovo prošnjo ter brezsrčno siknila: „... aber schlagen Sie sich das endlich aus dem Kopf, Sie kommen doch nie mehr nach Hause...“

Vse pogostejše je začelo vodstvo taborišča pošiljati na delo tudi že mladino, otroke dvanajstih, trinajstih let — kajti delovna sila je postajala vsebolj dragocena, primanjkovalo je je vsepovsod. Z deportiranci, predvsem iz vzhodne Evrope, in z vojnimi ujetniki iz podjarmljenih držav so skušali premostiti nastalo vrzel, ki jo je povzročila vsesplošna mobilizacija. Vojna je postala totalna in nihče ni smel stati ob strani. Bojišča, ki so domala popolnoma obkrožala veliko-nemški raj in njegove kvizlinške države, so požirala v svoja nenasična žrela vse, kar je le kakorkoli zmoglo zaledje. Ker je od tam začel nekdanji izdatni dotok po malem usihati, se je nemška vojaška mašinerija lotevala rekrutacije prostovoljcev iz zasedenih ozemelj, pa tudi še dolgo ne polnoletnih otrok, da je vsaj začasno v glavnem držala svoje pozicije, medtem ko

Nr. 307 — 6. November 1942

* Kleine Zeitung *

Kleine Kärntner

Schriftleitung und Geschäftsstelle in Kärnten: Klagenfurt, Hensburgerplatz 2 (Raffert-Kranz)

Das Ziel Kärntens für 1943

Die Lösung der koreanischen Frage

Klagenfurt, 5. November.

Gauleiter Dr. Friedrich Rainer hat im Rahmen seines großen Reichsauftrages über die Arbeit der NSDAP des Gaues Kärnten, den er beim Generalappell der NSDAP anlässlich der Feier des 10. Oktober im Landhaushof der Gauleitung geredet hat, als einen wesentlichen Programmpunkt und als besondere Kriegsaufgabe der NSDAP des Gaues Kärnten für das Jahr 1943 die vollständige Gleichstellung des ehemaligen Kärntner Abteilungsgebietes mit dem übrigen Kärnten und damit die endgültige Beseitigung der sogenannten Kärntner Frage proklamiert. Der Gauleiter sprach damals von einer Aktion, die im planvollen Zusammenwirken aller maßgeblichen Stellen aus Partei und Staat auch den letzten Rest einer Bedrohung Kärntens beseitigen und das Vernachlässigte der Kärntner Abwehrtätigkeit erfüllen wird.

Am Donnerstagvormittag hatten sich im großen Festsaal des Reichshofes in Klagenfurt nun diejenigen Frauen und Männer Kärntens zusammengefunden, die an dieser feierlichen vom Gauleiter angeführten Aktion vornehmlich beteiligt sein werden, um aus dem Munde von Dr. Rainer die großen Richtlinien für diese Arbeit zu erhalten und das Generalpro-

gramm zu hören, das der Leiter des Gaues für Kärnten, SS-Standartenführer Major-Raibitzsch, im Auftrag des Gauleiters ausgearbeitet hat.

Der Gauleiter hob in seinen einleitenden Worten die Wichtigkeit der Beseitigung der sogenannten Kärntner Frage hervor und wies darauf hin, daß durch die Lösung dieser Aufgabe die Kraft des ganzen Landes zunehmend frei werden wird für den verstärkten Einfluß in den neuen Gebieten und für das kommende große Aufbaue.

Ergriffen sprach der Leiter des Gaues für Kärnten, SS-Standartenführer Major-Raibitzsch das Wort, um zu den einzelnen Punkten des Generalprogramms der sogenannten Kärntner Frage ausführlich Stellung zu nehmen. In seine überaus aufschlußreichen und interessanten Ausführungen schloß sich eine rege Debatte an. Die Forderung des Gauleiters, daß in Anbetracht der großen Aufgaben Kärntens in diesem kühnsten und großartigsten bis zur letzten Konsequenz Klarheit geschaffen werde, wird im Jahre 1943 ihre Erfüllung finden. Dafür bürgt die klare Zielsetzung durch den Gauleiter und Reichshofhalter, und dafür bürgen auch die Männer, die der Gauleiter mit der Lösung dieser Aufgabe betraut hat.

Medtem ko so nacisti še napovedovali dokončno rešitev koroškega vprašanja z „narodnopolitičnim izenačenjem“...

je bilo o napredovanju na bojiščih slišati le še malo ali skoraj nič več. Čedalje pogostejši bombni napadi so še dodatno močno hromili nemško vojno industrijo, ki je že tako vsepovsod občutila pomanjkanje surovin — na bojiščih pa so se tolkle gigant-ske materialne bitke.

Velikih izgub iz navedenih vzrokov ni bilo mogoče nadomestiti, čeravno je bila na razpolago armada brezplačne delovne sile jetnikov, pregnancev, pripornikov — pravi Babilon narodnosti, ki jih je kruti fašizem prignil iz vseh vetrov sveta, da mu služijo kot brezpravna raja, dokler ne poginejo. Toda tudi oboleni ali do kosti shušani živi mrličji so poleg popolnoma zdravih še vedno služili tudi kot poskusne živali raznim SS-ovskim psevdomedicinem ali tudi pravim zdravnikom, ki so zdavnaj zavrgli Eskulapovo prisego in padli na stopnjo morilcev.

NA BOJIŠČIH SE JE KRHALO

Oče, ki je bil medtem prestavljen v Nürnberg, je imel tamkaj dobre zveze z ruskimi ujetniki, od katerih je zvedel marsikatero zelo zanimivo novico o položaju, predvsem na vzhodnem bojišču. Neka ruska inženirka s činom majorja Rdeče armade je razpolagala s presenetljivo točnimi informacijami na bojiščih in to kljub najstrožjemu zastraženju. Da so bili podatki resnični, so potrjevala naknadna nemška poročila, ki so sledila z večtedensko ali tudi večmesečno zamudo, in še to v omiljujoči obliki: „Verlegung aus strategischen Gründen“ ali kratkomo „Frontbe-gradigung“. Tudi marsikatero okvaro na strojih in drugih napravah v tovarni je bilo baže pripisati tej zelo inteligentni ženski — vendar je za to vedel le izbran krog ljudi, medtem ko številni sodelavci niso niti najmanj slutili, tako konspirativno je bilo nje-no delovanje.

Pri delu na dvigalu, kjer je bil oče zaposlen, je imel težaven položaj. Zerjav, ki je imel nosilnost maksimalno 30 ton, so posamezni predelavci ali mojstri dostikrat preobremenili in nato s pestmi ali značilno kretljivo obesa grozili, če je dal vedeti, da je teža prevelika. Nekoč bi se bila kmalu res pripetila velika nesreča, ko je začel žerjav zaradi prevelike obremenitve popuščati in se je breme — nek tank — nad glavami stotih delavcev sunkoma pomikalo navzdol. Samo trezna očetova prisebnost — pognal je dvigalo s polno brzino na prosto, kjer je breme treščilo na tla — je rešila marsikatero človeško življenje; sam pa je doživel živčni zlom in je jokal kot otrok. Gotovo bi tudi njegova stalo glavo, če bi bilo prišlo do nesreče. Preveč je bilo vsega, preveč gorja, preveč negotovosti, preveč duševnih muk...

Zaradi slabe hrane se tudi mi dvajst-, trinajstletni fantje nismo prav nič protivili delu izven taborišča, v upanju na kak dodatni kos kruha, sadeža ali celo še kaj boljšega. Tako smo bili zaposleni pri nekem vrtnarju, v drugem podjetju smo skladali zaboje, ali pa smo nakladali in razkladali razno železje na postaji. Zelo sem si želel priti v kako pekarno za pomočnika ali podobnega, zato sem preko odraslih delavcev skušal najti primerno mesto, kjer bi potrebovali

kakšno delovno moč. Res je bil neki obrtnik pripravljen, da me zaposli, toda ko je to sporočil lagerführerju kot mojo željo, je ta ni samo odklonil, marveč me pošteno pretepel, češ, komanda me bo poslala tja, kamor ona hoče, ne obratno.

ČAKANJE NA PRAVO POMLAD

Vojna sreča je medtem bolj in bolj zapuščala Hitlerja in ko je angloameriškim silam uspela invazija v Normandiji na Francoskem, se je vzdruže razživel tudi v taborišču. Povsod je bilo srečavati samozvestne obraze, celo nasmeh si razbral v očeh in marsikatera tiho zašepetana beseda je vzravnila dotlej sključenega sotrpina. Kljub temu, da je vsa pošta šla skozi strogo cenzuro, so pronicale skrivnostne vesti o vsesplošnem nazadovanju nemških armad; izpod zakritih ust pa je bilo slišati čudne novice tudi s Koroškega — menda, da so tam po gozdovih počile prve puške upornikov. Vse te okoliščine in vsebolj pogosti letalski alarmi so vlivali pregnancem novega poguma, budili so upanje v skorajšnjo pravo pomlad.

Vodstvu taborišča se je spremenbe seveda niso ostale prikrite. Lagerführer je na apelu z gromovitim glasom skušal taboriščnike prepričevati, kako nesmiseln je vsak dvom v popolno nemško zmago, kajti veliki Führer je največji vojskovodja vseh časov; v kratkem bo vse svet ostrel, ko bo udaril po sovražnikih s svojo edinstveno „Wunderwaffe“. Ko pa vidi stotine kljubovalnih oči, ki nemo odgovarjajo na njegove blesteče fraze, spozna lagerführer svojo nemoč in zgubi oblast nad seboj, kriči nekaj o izdajstvu, o zasljepljenosti, o varljivih nadah: ... zavedajte se vsi, ki morda igrate s pobožnimi željami — preden propade nemški narod, poginete vi!

Toda niti taki frenetični apeli, niti Goebbelsov demagoški propagandni aparat niso zmogli zaustaviti porazov na bojiščih; vse močnejši zračni napadi na industrijska središča in prometne žile so privedli nemško gospodarstvo v vedno hujšo krizo. Primanjkovalo je vsega, od hrane preko tekstilij in vsakdanjih potrebščin do energijskih virov. Kot pravi krvosom je požirala fronta še obstoječe skromne rezerve, a to žrelo je bilo nenasično — nemški narod pa je z občeodovanja vredno disciplino, morda pa tudi le iz hlapčevske poslušnosti prenašal usodne udarce, pridno daroval pogostim zbirkam Winterhilfe zadnje svoje Reichspfennige, ki zanje v prosti prodaji tako ni bilo več kaj drugega kot kak izvod Völkischer Beobachter, Der Angriff in podobni izdelki nacističnega tiska. Narod je kupoval te na štiri strani odknjene liste, ne da bi še veroval njihovim propagandnim člankom; obiskoval je redke še obratujoče kinematografe in ob kakšnem predvojem ljubezenskem ali pustolovskem filmu vsaj za kratke trenutke pozabljaj vojne grozote — če predstave ni ravno prekinila sirena. Misel na upor pa mu ni prišla, in če je kje vendarle vzklikala kaka plamenica, jo je gestapo zadušila v kali; nosilci upora so umirali pod krogli, na vislicah ali pod giljotino. Mora totalne vojne in nezasilnega nasilja je legla na tisočletni Hitlerjev raj in kri je tekla v potokih...

(Se nadaljuje)

Gegen den alltäglichen Faschismus damit er nie wieder öffentlich und offiziell wird

Na nedavni spominski svečanosti za selske žrtve, ki jo je priredil Klub slovenskih študentov in študentk na Dunaju in o kateri smo poročali že v zadnji številki našega lista, je govoril znani avstrijski pisatelj in prijatelj koroških Slovencev Peter Turrini. Opozoril je zlasti na pojave in nevarnost „vsakdanjega fašizma“, ki se širi danes v Avstriji in se kaže predvsem v sovražen odnosu do tujih delavcev in manjšin. Izvajanja Petra Turrinija objavljamo namenoma v izvirnem nemškem besedilu — namenjena so tudi našim nemško govorečim sodeželanom.

Uredništvo

Im Faschismus wurde ein jahrelanger Haß öffentlich, ein öffentlicher offiziell und ein offizieller legal. Dieser legalisierte Haß war es, der jene 13 Menschen, Kärntner Slowenen, dem Henker auslieferte. Wir sind hier, weil wir an diese Menschen denken. Ich weiß nicht, ob wir wirklich zur Trauer über den Tod dieser 13 Menschen fähig sind, zu sehr ist ihr Schicksal in einem Meer ähnlich grausamer Schicksale verschwommen.

Vor vierzig Jahren wurde der legale und der offizielle Faschismus beendet. Was mich heute bewegt, ist ein halböffentliches und geheimes Weiterleben, ist jene stille Gewalt, die in Köpfen, in Gemütern, in Familien, in Gasthäusern und Amtsstuben weiterlebt. Wann immer diese Gewalt öffentlich wird, zum Ausbruch drängt, bei Ortstafelstürmen, in unvorsichtigen Politikersätzen, bei Treffen von Neonazis ist sie sichtbar und bekämpfbar. Wir treten dagegen auf und die wenigen fortschrittlichen Geister in den Redaktionen schreiben dagegen an. Wir haben ein antifaschistisches Gewissen und sind entsetzt, wenn wir aus einer Umfrage der Zeitschrift „Profil“ entnehmen,

■ daß 18 Prozent der Österreicher, also eine Million Wähler, der Meinung sind, daß es manchmal nicht das Schlechteste wäre, wenn heute wieder ein kleiner Hitler kommen würde. In unserem Heimatland Kärnten sind übrigens 25 Prozent der Menschen dieser Meinung und unter den FPÖ-Wählern sind es gar 50 Prozent;

■ daß 38 Prozent der Österreicher, also zwei Millionen Wähler, der Meinung sind, der Nationalso-

zialismus werde übertrieben und falsch dargestellt.

Diese Zahlen entsetzen uns und wir bekämpfen das Sichtbarwerden des Faschismus, aber hinter den Zahlen, hinter dem Sichtbarwerden, verbirgt sich das Unsichtbare, das Alltägliche, der gewöhnliche Faschismus, der diese Republik durchzieht wie ein unsichtbarer brauner Strom. Mit den Ausnahmen von kurzen öffentlichen Ausbrüchen ist diese braune Gewalt wieder privat geworden. Sie verbreitet sich schweigend in den eigenen vier Wänden, murmelnd und glucksend und rülpfend in den Gaststuben kalt und dekretierend in den Amtsstuben. Sie ist, weil sie ständig ist, nicht mehr berichtenswert, sie ist so gewöhnlich, daß man sich schon an sie gewöhnt hat und folglich ist sie nicht mehr beklagenswert. Wer schreibt und redet schon von einem Taxifahrer, der — selbstverständlich nur so dahingesagt — gern ein paar Tschuschen überfahren würde, um das Fremdarbeiterproblem auf seine Weise zu lösen. Wer spricht davon, daß meinen iranischen Freunden in Wiener Gemüsegeschäften grundsätzlich ver-

dorbene Waren angedreht werden; daß Beamte des Arbeitsamtes jugoslawische Gastarbeiter, die sich mit den Formularen nicht so auskennen, nicht in die Kartei aufnehmen, sondern die schlecht ausgefüllten Formulare einfach in den Papierkorb werfen; daß mir ein ehemaliger Schulkollege aus Klagenfurt erzählt hat, er hätte das Personal seines Textilgeschäftes slowenenfrei gehalten.

Und dieser Taxifahrer, dieser Gemüsehändler, dieser kleine Beamte des Arbeitsamtes, dieser Schulkamerad, sie stammen aus meiner Umgebung und aus meiner Klasse: der kleinbürgerlichen. Sie, die den Faschismusvorwurf von sich weisen würden, sind dennoch Träger und Verteiler einer Gewalt, die still in ihnen tobt und in alltäglicher und täglicher Mißachtung gegenüber dem Anderen und Andersartigen zum Vorschein kommt. Sie verbreiten Gewalt, weil auch ihnen Gewalt angetan wird. Dieses Kleinbürgertum, das seine großen Lebenswünsche gegen kleine Geschäfte und zermürbende Geschäftigkeit eingetauscht hat, ist Mensch und Subjekt ja nur noch in den Wahlwerbungen der bürgerlichen Parteien. In Wirklichkeit werden sie ja ständig von den großen Haien gefressen; und weil sie das wissen und spüren, fressen sie die kleinen Fische, die Schwächeren, die Wehrlosen, die Andersartigen.

Die FPÖ, mit der sich die österreichische Sozialdemokratie bis zur Würdelosigkeit, bis zum Verrat an der eigenen Geschichte kopuliert hat, Herr Frischenschlager, Herr Reder, Herr Haider, Herr Gorton, das sind nur die öffentlichen und offiziellen Überschriften. Die braunen Sätze darunter, die werden in diesem Lande täglich und alltäglich gesprochen.

Wir müssen lernen, Freunde, uns mehr gegen diesen alltäglichen Faschismus zu wehren, damit er nie wieder öffentlich und offiziell wird.

Tržaško pismo

Volilna odjuga

Po dolgi zimi in še bolj neusmiljeni politični „zmrznitvi“ v pričakovanju volitev, ki bodo v Italiji v nedeljo 12. in ponedeljek 13. maja, vse kaže, da se bo takoj nato ozračje zelo hitro razgelo, morda celo razžarelo.

Bližnje volitve so sicer le upravne značaja, to se pravi, da se ne obnavlja parlament, ampak le razne stopnje krajevnih uprav. Kljub temu pa bo njih pomen presegel ožje politične premike v posameznih območjih, ker bo izzvenel kot ocena dela sedanje vladne koalicije, ki združuje socialiste, krščanske demokrate in tako imenovane „manjše laične stranke“: republike, liberalce in socialdemokrate. Najbolj občutljiv za izid bo sam predsednik vlade, socialist Craxi, ki pričakuje nekako zaupnico za svoje upravljanje oblasti.

Veliki izizvalec teh volitev je KPI, ki si obeta, da bo potrjena težnja, ki so jo volilci izkazali na lanskih volitvah za evropski parlament, tik po smrti tajnika Berlinguerja. Takrat je KPI prehitela krščansko demokracijo in če se ta izid tokrat ponovi ali utrdi, se bo KPI čutila upravičeno zahtevati tudi vstop v vlado. Ta izid bi gotovo sprožil najbolj dalekosežne posledice.

Izid glasovanja bo imel tudi kratkoročni učinek na dva druga važna politična dogodka v italijanskem političnem življenju v naslednjih mesecih: na volitve nove-

ga predsednika republike ter na rezultate ljudskega glasovanja o pravičnejšem izplačevanju draginskih doklad.

Vsi ti premiki na državni ravni zadevajo, posredno, tudi Slovence. Neposredno pa bo zelo važno, kaj se bo izluščilo iz lokalnih, zlasti občinskih volitev, ki bodo v večini slovenskih občin. Zlasti v videmski pokrajini lahko pride do večjih sprememb, kajti tu lahko odloča, zaradi majhnega števila prebivalcev, tudi že nekaj glasov več ali manj. Vsekakor je pozitivno dejstvo, da se na teh volitvah kandidira več zavednejših Slovencev kot pred petimi leti in da je vprašanje narodne zavesti bolj v ospredju.

K poudarjanju narodnega vprašanja so prispevali predvsem italijanski nacionalisti, ki so v prvih mesecih tega leta v vseh treh pokrajinah ustanovili „odbore za zaščito italijanske identitete“. Ti odbori so razvili zelo ostro tiskovno gonjo proti zakonski zaščiti Slovencev z bolj ali manj prikrito obtožbo, da se za njo skrivajo ekspanzionistične težnje Jugoslovije.

V tem predvolilnem vzdušju je potekala tudi vrsta komemoracij ob 40. obletnici osvoboditve in bližnje volitve bodo spustile zastor nad tem zelo razgibanim prvim dejanjem letošnje politične igre. Slovenci se vsekakor v njej čutijo bolj igralce kot pa gledalce.

Pavel Stranj, Trst

Gradiščanski Hrvati za obletnico državne pogodbe

Za 30. obletnico podpisa avstrijske državne pogodbe, katere 7. člen zagotavlja določene pravice slovenski in hrvaški manjšini v Avstriji, so tudi gradiščanski Hrvati pripravili vrsto prireditev in akcij.

Tako so na primer v Velikem Borštofu (Großwarasdorf) osnovali akcijo z naslovom „Aktivno za večjezično Gradišče“. In za večjezično Gradišče so ustanovili tudi posebno delovno skupnost, katere namen je, na zarodkih obstoječe tradicionalne večjezičnosti in kulturne mnogovrstnosti graditi boljše razumevanje med različnimi narodnostnimi skupinami. Pogoj za prijateljsko sožitje pa je enakopravnost različnih jezikov na vseh življenjskih področjih. Pri delovni skupnosti menijo, da so pogoji za uresničevanje take enakopravnosti formalnopravno dani že najmanj 30 let — le izvajanje je bilo doslej

pomanjkljivo. Sicer pa bi takšno „sporazumevanje med narodi na neposrednem življenjskem območju“ gotovo pozitivno vplivalo na mednarodni ugled Avstrije in na gospodarski položaj na obmejnem Gradiščanskem.

Delovna skupnost bo svoje načrte predstavila na tiskovni konferenci, ki bo danes v Velikem Borštofu, kjer bo jutri sledila prva večja prireditev akcije „Aktivno za večjezično Gradišče“. Za začetek bodo ob 10. uri priredili koncert mladi gradiščanski umetniki, ob 13. uri bo akcija za „olepšanje krajevnih napisov“, ob 16. uri bodo zastopniki gradiščanskih mladinskih organizacij na podijski diskusiji razpravljali o večjezičnosti, ob 20. uri pa se bo začela zaključna kulturna prireditev, katere spored bo obsegal kabaretiistične vloške ter nastope znane godbeno-pevske skupine Bruji in drugih ansamblov.

SLOVENSKE ODDAJE AVSTRIJSKEGA RADIA vsak dan od 18.10 do 19.00

Pe 10. 5.: Koroški liki: Razmišljanje o dvojezičnosti (dr. R. Vospernik) Slovensko pravorečje: Narečje kot korektiv za pravorečje (J. Messner)

So 11. 5.: Duhovni nagovor (mag. Stanko Hočevar) Voščila (Marica Hartman)

Ne 12. 5.: „Materinski dan“ — oddaja mater in otrok z Zile in Baškega jezera

Po 13. 5.: „Ljubezen“

To 14. 5.: Mladinska: Državna zvest (F. Krištof)

Sr 15. 5.: Alpe-Jadran Večerna oddaja 21.00–22.00 Zgodovina slovenske glasbene umetnosti

Če 16. 5.: Uspešnica meseca — posnetek oddaje iz Modestovega doma v Celovcu

Pe 17. 5.: „Čas, ki v njem živimo“ (T. Ogris: Notranja členitev dvojezičnega pouka)

RADIO — TELEVIZIJA

LJUBLJANA

PETEK, 10. 5.: 8.45 TV v šoli — 12.30 Poročila — 17.30 Poročila — 17.35 Doživljaji mačka Toša, nanizanka — 17.50 Grizli Adams, ameriška nanizanka — 18.25 Obzornik ljubljanskega območja — 18.40 Geološka telerazala, izobraževalna oddaja — 20.05 Ko se korenin zavemo: Osvoboditev, dokumentarna serija — 21.00 Ne prezrite — 21.15 Naša krajevna skupnost - Pasja afera, humanistična nanizanka — 22.30 Dnevnik — 22.40 Srčni kralj, francoski film.

SOBOTA, 11. 5.: 8.00 Poročila — 8.05 Ljubljana: Pohod po poteh tovarštva in spominov — 8.15 Slovenske ljudske pravljice: O burji — 8.30 Doživljaji mačka Toša, nanizanka — 8.45 Pravilica o sestri Koviljki — 9.30 Ljubljana: Pohod po poteh tovarštva in spominov, prenos — 10.30 Ljubljana: Svoboda-mir, prenos osrednje proslave ob 40. letnici osvoboditve Ljubljane — 11.30 Miti in legende — 11.45 Ko je pomlad: Zaspanka Andreja, nanizanka — 12.20 „Manj dijakov, da bo manj divjakov“ dok. film — 12.50 Ljudje in zemlja — 13.40 Poročila — 13.45 Računalništvo — 14.10 Naša pesem — Maribor 84 (APZ B. Kraigher) — 14.40 Retrospektiva filmov Franceta Štiglica: Dolina miru, slovenski film — 17.00 Aeromiting, prenos — 18.15 Glasbena oddaja — 18.40 Boj za obstanek — 20.00 Švicarska zvezota, amer. film — 21.30 Tek prijateljstva, reportaža — 21.40 Zrcalo tedna — 22.05 Zabavna glasbena oddaja — 22.55 Poročila.

NEDELJA, 12. 5.: 8.40 Poročila — 8.45 Ziv zvezd: Risanke, Pravljice z vseh vetrov — 9.40 Grizli Adams — 10.05 Zivljenje in dogodivščine Nicholas Nicklebyja, nadaljevanka — 11.00 Gost: Alpski kvintet — 11.35 425. oddaja za stik z gledalci — 14.35 Zavarovalniški — zapisovalec in prireditelj koroških ljudskih pesmi — stoletnik — 15.35 Kam gredo divje svinje, nadaljevanje — 16.35 Poročila — 18.10 TV kviz — 20.00

Ljubezenske zgodbe — 21.00 Beseda da besedo - Pogovor z Jožetom Javornškom — 21.30 Recital: Pavel in Nina Kogan — 22.00 Sportni pregled — 22.50 Poročila.

PONEDELJEK, 13. 5.: 8.45 TV v šoli — 12.30 Poročila — 17.30 Poročila — 17.35 Gledališče na podstrešju — 18.05 Ciciban izletnik — 18.25 Podravske obzornik — 18.45 Podium, oddaja za mlade — 19.15 Risanke — 20.05 Rabiljeva pesem, amer. nadaljevanka — 20.55 Spoznano-neznano, oddaja o znanosti — 21.35 Naši baletni nagajenci.

TOREK, 14. 5.: 8.55 TV v šoli — 12.30 Poročila — 16.20 Šolska TV — 17.30 Poročila — 17.35 Naša pesem - Maribor 84 — 18.05 Miti in legende - Antični miti: Odiseja — 18.25 Gorenjski obzornik — 18.40 Periskop — 20.05 „Srebrna lisica“, drama — 21.20 Integrali — 22.40 Dnevnik.

SREDA, 15. 5.: 9.15 TV v šoli — 12.30 Poročila — 17.30 Poročila — 17.35 Slovensko

Berite in širite

Slovenski
VESTNIK

ljudske pravilice: Zvezda na čelu — 17.50 Cyrano de Bergerac, predstava SMG — 18.25 Zasavski obzornik — 18.40 Računalništvo, angleška izobraževalna serija — 20.05 Mednarodna obzorja — 20.55 Drhtenje, poljski film — 22.45 Dnevnik.

ČETRTEK, 16. 5.: 8.45 Test — 9.00 TV v šoli — 12.30 Poročila — 16.20 Šolska TV — 17.30 Poročila — 17.35 40 zelenih slonov, nadaljevanka — 17.55 Portret: Branko Miklavc — 18.10 Risanke — 18.25 Dolenjski obzornik — 18.40 Delegatska tribuna — 20.05 Tednik — 21.15 Franz Liszt, madžarska nadaljevanka — 22.15 Dnevnik.

AVSTRIJA 1

PETEK, 10. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Tehnike likovne umetnosti — 10.30 Argumenti — 12.00 Tom & Jerry — 12.15 A la carte — 13.00 Poročila — 16.30 Za predšolske otroke — 16.55 Mini čas v sliki — 17.05 Pinocchio — 17.30 Zgodbe iz Floride — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Slike iz Avstrije — 18.30 Mi — 19.00 Avstrija danes — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Nerešeni akti xy — 21.1 Modna revija — 21.20 Moda — 22.05 Šport — 23.05 Nerešeni akti xy — 23.10 Poročila.

SOBOTA, 11. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Angleščina — 9.35 Francoščina — 10.05 Ruščina — 10.35 Idealni par — 12.05 Nočni studio — 13.00 Poročila — 14.30 Mož, o katerem se govori — 15.55 Jakob in Elizabeta — 16.00 Pika Nagovička — 16.30 Viki — 16.55 Mini čas v sliki — 17.05 Risanje - slikanje - oblikovanje — 17.30 Zgodbe o delfinu — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dva krat sedem — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrad — 19.00 Avstrija danes z novostmi iz Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Velika priložnost — 21.50 šport - Evropsko prvenstvo telovadk - Evropsko prvenstvo v judu — 23.15 Solid Gold — 23.55 Poročila.

NEDELJA, 12. 5.: 9.00 30 let državne pogodbe - slavnostna služba božja — 11.00 Ura tiska — 12.00 Računalniška družina — 12.45 Orientacija — 14.55 Vohlaške sestre — 16.30 Toby in Tobias — 17.00 Risanke — 17.15 Pustolovščine — 17.40 Helmi — 17.45 Klub seniorjev — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.25 Govori škot dr. Laszlo — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Avstrija — 21.45 Žene v stezniku — 22.30 Nočni studio — 23.35 Poročila.

PONEDELJEK, 13. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Tukaj sem jaz

Zaskrbljeni smo za nadaljnji obstoj . . .

(Nadaljevanje s 1. strani)

je, je dejal Grilc ter menil, da se je izkazalo, da politika malih korakov ni prinesla zaželenih uspehov.

Vprašanja šolstva in asimilacijskega pritiska (z opozorili na stalno upadanje pripadnikov manjšin) ter zahteva po ustrezni zaščiti manjšin so bila v ospredju tudi poročila, ki so jih podali dr. Ivo Müller za Hrvatsko kulturno društvo na Gradiščanskem, prof. Ludwig Szeberenyi za Gradiščansko-madžarsko kulturno društvo in dr. Jan Petrik za Manjšinski svet češke in slovaške narodnostne skupnosti v Avstriji. Pri tem je predstavnik madžarske narodnostne skupnosti podaril dvoreznost manjšinskih svetov: Madžari so z vstopom v ta gremij sicer dobili podoben status kakor obe v državni pogodbi imenovani manjšini Slovencev in Hrvatov — „toda na drugi strani se je sosvet izkazal kot ovirajoče breme pri svobodni dejavnosti naše organizacije“.

Popoldan je sledila slovesna (že druga!) otvoritev Slovenskega cen-

tra na Dunaju. Zvezni predsednik dr. Rudolf Kirchschläger je ob tej priložnosti ponovil svoje že znano stališče do manjšinskega vprašanja, ko je dejal, da manjšini ni dovolj le enakopravnost z večinskimi narodom, temveč ima poleg tega pravico do pospeševanja in zavarovanja svojega obstoja. Prav tako je naglasil, da so narodne manjšine obogatitev za državo, v kateri živijo, ter most do sosedov.

Zvečer pa je bila v dunajski Hofburg svečana prireditev, kjer so nastopale pevske in folklorne skupine štirih manjšin (med sodelujočimi je bil tudi zbor slovenske gimnazije v Celovcu), medtem ko so govorniki manjšinskih organizacij ponovno opozorili na nereseno vprašanje manjšinske zaštite.

Kot zastopnik zvezne vlade je spregovoril minister za pouk in umetnost dr. Herbert Moritz, ki je dejal, da se mu kot pristojnemu za šolstvo zdi važno in potrebno varovati pravice manjšin. „Teh pravic ni mogoče odpraviti s sklepi ali glasovanji večinskega naroda proti volji prizadete manjšine,“ je pou-

daril minister ter se nedvoumno izrekel proti poskusom ločevanja slovensko in nemško govorečih šolarjev v dvojezičnih šolah na Koroškem. Menil je, da si Avstrija iskreno prizadeva vestno izpolnjevati sprejete mednarodno- in državno-pravne obveznosti, hkrati pa hoče manjšinam pomagati pri ohranjanju narodne in kulturne identitete.

Ob robu dunajskih prireditev pa je treba tudi kritično zabeležiti, da se je tamkajšnji Slovenski center prav ob tej priložnosti izkazal kot dunajska pisarna NSKS: zaradi samovšečnosti in samovoljnosti posameznih funkcionarjev in zlasti „očeta“ SC se druge slovenske organizacije v njem žal ne počutijo „doma“. In glede svečanosti v dunajski Hofburg še opomba, da se ZSO s takimi praznovanji že iz načelnih pogledov ne more strinjati — kajti ob dejstvu, da člen 7 še vedno ni izpolnjen, koroški Slovenci res nimamo nobenega vzroka za takšno praznovanje.

Nacizmu in njegovi miselnosti

Avstrija tudi v jubilejnem letu noče napraviti konca

V dneh, ko potekajo uradne svečanosti ob obletnici konca druge svetovne vojne in rojstva druge republike ter podpisa državne pogodbe, se v raznih predelih Avstrije, še posebno pa na Dunaju stopnjujejo tudi najrazličnejše provokacije starih in novih nacistov. V dneh, ko se po vsem svetu spominjamo zmage nad fašizmom in se v spoštovanju klanjamo žrtvam fašističnega nasilja, v Avstriji doživljamo obujanje rjave preteklosti, kot se to v drugi republiki še ni zgodilo.

Zlasti pred šolami agitatorji neonacistične ANR, NDP, gibanja „Inozemci ven“ (Ausländer raus) in sorodnih skupin skoraj dnevno delijo dijakom svoje časopise in letake, v katerih trdijo, da je bila Hitlerjeva vojna proti „vzhodu“ in proti „boljševizmu“ pravična; da so koncentracijska taborišča Auschwitz, Dachau, Buchenwald, Mauthausen itd. samo laž svetovnega židovstva in zavezniških sil; da plinskih celic v teh taboriščih sploh ni bilo in podobno. Seveda se ta gonja obrača tudi proti manjšinam v Avstriji, proti tujim delavcem in sploh proti demokraciji. Po njihovi terminologiji je bila avstrijska državna pogodba „diktat“ ter ne ustreza željam avstrijskega ljudstva.

Ta množična agitacija nacističnih in neonacističnih skupin zlasti med mladino pravzaprav ni nič novega; že vedno se je to dogajalo, le pristojne oblasti nikdar niso ukrepale, kakor bi bile dolžne na podlagi državne pogodbe in drugih zakonskih predpisov. Trenutno so taki pojavi merodajnim v državi seveda neprijetni, ker bo Avstrija ob obletnici državne pogodbe v ospredju svetovnega zanimanja.

nja, ko se bodo 15. maja na Dunaju srečali zunanji ministri štirih držav-podpisnic in sosednjih držav.

Za ukrepanje proti širjenju nacističnih laži in proti žalitvam nešteti žrtev fašizma avstrijsko vodstvo menda nima pravih možnosti — tako vsaj trdijo pri policiji in državnem tožilstvu. Toda po drugi strani hvalevredna pobuda notranjega ministra Karla Bleche, ki se je zavzel za ustrezno zaostreitev tozadevnih zakonskih določil, pri obeh desničarskih strankah ni imela pozitivnega odmeva: pristojni minister za pravosodje Harald Ofner, ki prihaja s skrajnega desnega krila svobodnjakov, je že napovedal, da njegova stranka take pobude ne bo podprla; podobno pa se je izrazil tudi generalni tajnik ljudske stranke Michael Graff, ki je menil, da zaostreitev zakonskih določil ni potrebna, ker gre zgolj za neznatne skupinice, ki jih ne gre precejevati.

Torej hočejo nadaljevati z lice-

merstvom — samo da nacistom ne bi bilo treba stopiti na prste. Snubljenje nacistov, da si z njihovimi glasovi pridobijo in obdržijo večino v parlamentu, kar počenjajo avstrijske stranke že vse od leta 1945 dalje, se torej nadaljuje tudi 40 let po zlomu nacizma. Tisto, kar so desetletja trdili, namreč da bodo stari nacisti sčasoma izumrli in bo s tem zadeva rešena, se v jubilejnem letu izkazuje kot utvara: stari nacisti so si nekaznovano privzgojili novo generacijo, ki nadaljuje njihovo delo. In menda tako „čvrsta“, štirideset let stara avstrijska demokracija ni sposobna, da bi končno obračunala z rjavim močvirjem — ali pa tega niti noče?

Vse kaže, da drži geslo, ki so ga pri svoji tradicionalni povorki na predvečer 1. maja nosili mladi socialisti na Dunaju: „Daß viele aus der Vergangenheit nichts lernten, zeigt Haider's Wahlerfolg in Kärnten!“

fra-ter.

Neonacistična provokacija končno le prepovedana

V sredo 8. maja, torej ravno na dan zmage nad fašizmom in osvoboditve Avstrije, je nameravala neonacistična skupina „Nationale Front“ skupaj z NDP in sorodnimi organizacijami proslaviti konec druge svetovne vojne — seveda na svoj način. „Wir deutsche feiern nicht“ je bilo geslo načrtovanega zborovanja, ki so ga imenovali „Heldengedenkfeier“.

Podobne prireditve so neonacisti načrtovali in deloma že izpeljali tudi v drugih mestih Avstrije, kajti pristojni politični dejavniki in varnostni organi niso „našli“ zakonskih možnosti, da bi preprečili taka izzivanja ne le vseh žrtev fašizma, marveč vseh demokratičnih sil.

Na Dunaju pa je antifašistični komite le prodrl s svojim protestom oziroma z napovedjo, da bo pripravil protidemonstracijo. Takorekoč v zadnjem hipu so se v notranjem ministrstvu namreč „opogumili“ ter prepovedali neonacistično prireditev.

18. MAJA V ZELTWEGU:

Demonstracije proti „zmajem“

Ceprav se je v „vročo“ diskusijo o vprašanju osporavanih letal-prestreznikov vključil sam zvezni predsednik Kirchschläger in čeprav je na vladni ravni odločitev verjetno že padla, v avstrijski javnosti slej ko prej traja živahna razprava in se nadaljujejo protesti proti nakupu in namestitvi vojaških letal, s katerimi očitno nihče nima več pravega veselja. Osrednja vseavstrijska demonstracija bo 18. maja v štajerskem Zeltwegu, na katero se pripravljajo po vsej državi.

Tudi na Koroškem je bil pred tedni osnovan komite proti letalom-prestreznikom, v katerem so se zbrali nasprotniki letalih „zmajev“ z vseh političnih taborov; v njem sodelujejo mladi socialisti prav tako kot katoliki ali zeleni in poleg drugih so v njem tudi zastopniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem.

Aktivisti komiteja, ki poziva koroško javnost k sodelovanju na vseavstrijski demonstraciji v Zeltwegu, nameravajo danes, 10. maja, na ce-

lovškem Novem trgu javno izdelovati transparente za osrednjo protestno prireditev; prihodnjo sredo, 15. maja, pa hočejo zastopniki komiteja o nakupu omenjenih letal razpravljati s koroškimi politikami.

Na demonstracijo v Zeltwegu, ki politično ni usmerjena le proti nakupu švedskih letal „Draken“ za avstrijsko vojsko, marveč prav tako tudi proti nameščanju jedrskih raket v Evropi ter proti razširjanju oboroževalne tekme v vesolje, vabi komite s skupno izjavo, v kateri je obrazložil svoja stališča. Med drugim komite opozarja:

● Avstrijska državna pogodba in nevtralnost ne predvidevata letal-prestreznikov; nakup takih letal bi poleg tega vodil k razpravi o nabavi raket, ki pa jih Avstriji državna pogodba izrecno prepoveduje; vse to pomeni, da bi se Avstrija vključila v mednarodno oboroževalno tekmo.

● Velika zmota je misliti, da bi 24 takih letal bilo dovolj za zavarovan-

je avstrijskega ozemlja; poleg tega je treba računati z ogromnimi stroški za vzdrževanje, zlasti pa čez 10 let za nabavo spet novih letal; švedska letala „Draken“ pa odklanja komite tudi zaradi onesnaženja okolja, kajti v eni uri porabi tako letalo 4.000 litrov goriva.

● V nasprotju z vojaško ideologijo komite predlaga, naj bi del denarja, ki je predviden za nakup letal, uporabili za izvedbo ukrepov, ki bi utrdili zaupanje preko blokovskih meja; nadaljnji del teh sredstev naj bi uporabili za zmanjševanje prepada med razvitim severom in revnim jugom; okrnitvi socialnega sistema v korist oboroževanja pa se komite zoperstavlja tudi doma: namesto nakupa letal se naj zagotovijo delovna mesta v Borovljah.

Gorenjski sejem v Kranju vabi na 10. mednarodni sejem malega gospodarstva, ki bo odprt v torek 14. maja ob 10. uri.

ŠPORTNI VESTNIK

SAK v petih dneh osvojil tri točke, ASV nobene!

V enem samem tednu, ko so bila na sporedu tri kola, se je na lestvici vzhodne podlige položaj bliskovito in že skoraj odločilno spremenil v korist Slovenskega atletskega kluba. Kratek rezime: 19. kolo — ASV je doma proti Liebenfeldu oddal točko, SAKov nastop v Zrelcu je zaradi slabega vremena izpadel. 20. kolo — ASV je podlegel Volšperku 0:1, medtem ko je SAK v Velikovecu po razmeroma dobri igri z rezultatom 0:0 svoj konto izboljšal za eno točko. 21. kolo — ASV je z drugim zaporednim porazom ponovno igral „za SAK“, ki je ob istem času v nerazburljivem dvoboju porazil Sele. Pravzaprav so bili rezultati zadnjega kola po vrsti nepričakovani. Tako je Liebenfeld zmagal z 1:0 v Borovljah, St. Leonhard 2:1 v St. Andražu in za še večjo senzacijo so poskrbeli nogometaši ASK Šmihela, ki so drugouvrščenemu Annabichlu v Celovcu odvzeli kar obe točki. Zmagali so z 2:1! Velikovec je visoko premagal Weitensfeld (3:0), po „prognози“ pa sta slavila le KAC (1:0 proti Zrelcu) in SAK (2:0 v slovenskem derbiju proti Selam). Tudi to kolo ni bilo

kompletno, kajti tekma med Volšperkom in Dobrilo vasio je postala žrtev burje, nevihte. Zdjaj SAKovci vodijo že s štirimi točkami prednosti, vrhu tega imajo igro manj in še daleč najboljšo goldiferenco! ASV, ki je slej ko prej drugi na lestvici, se nahaja še naprej v krizi in doživlja poraz za porazom. St. Leonhard, ki je prihodnji teden SAKov nasprotnik, je po svoji deseti zmagi tretji. Negativna serija Selanov se nadaljuje: po dveh zaporednih zmagah in enem vmesnem remiju so zopet ostali praznih rok. Na repu lestvice je Zrellec v izgubljenem položaju, katero moštvo ga bo „spremljalo“ na poti v „klet“ pa se še zmeraj ne ve. Tretji od „spodaj“, to se pravi dvanaesti na tabeli, bo moral v kvalifikaciji. Kaj pa je to spet? Ker po sezoni 1984-85 pride do reforme, bosta dvanajsti vzhodne in dvanajsti zahodne podlige odigrala kvalifikacijsko tekmo, to je odločilno tekmo za obstoj v podligi — zmagovalec ostane, poraženec izpade! Napetosti v zadnjih prvenstvenih, odločilnih srečanjih zagotovo ne bo primanjkovalo!

SAK - SELE 2:0 (2:0)

Koschatovo igrišče, 400, Sintitsch
Gole: Raczynski (11.) in Ratajcek (20.)

Postave:

SAK — Naschenweng; Sadjak, Stern, Lampichler, Kreutz; Luschnig, Jovičević, Raczynski; Velik, Ratajcek, Gregorič (zamenjava: Polanšek in Woschitz)

SELE — Užnik; Oražek, Jakopič, Dovjak, J. Čertov; A. Čertov, Fera, Olip, Travnik; Hobel, Hribernik (zamenjava: G. Čerov)

Prvi maj je bil sicer mednarodni delovni praznik, vendar ne za nogometaše. Obratno! Morali so prav ta dan odigrati „dodatno“ (=nadomestno drugo pomladansko) kolo. Nasprotnik slov. ekipe je bilo moštvo Velikovečanov, ki se ji je že jeseni v Celovcu uspešno zoperstavilo (1:1 na Koschatovem igrišču). Seveda se je Jagodičeva enajsterica za ta „neuspeh“ nameravala revanširati z geslom „kakor ti meni, tako jaz tebi“. Uspejo ji je, z neodločenim izidom 0:0 in osvojitvijo načrtovane točke! Dvoboj SAK : Velikovec v letu 1984-85 se je torej končal brez zmagovalca — jeseni 1:1, spomladi 0:0, skupno 1:1 in to čeprav je prvoimenovano moštvo obakrat prevladovalo na igrišču! Po tem remiju sta bili zadovoljni obe ekipi: SAK je napredoval za točko in Velikovec je dosegel še kako važno točko v borbi za obstoj v podligi. Toliko k prvomajski tekmi.

Bolj zanimiv je bil medsebojni slovenski spopad za konec tedna v Celovcu na Koschatovem igrišču. Ob slabem, skoraj deževnem vremenu so pred lepo kuliso (okoli 400 gledalcev) selski nogometaši „zaspali“ začetek tekme. Ravno v tem obdobju,

v prvih dvajsetih minutah, so domačini povsem zagospodarili na igrišču. Z dvema goloma — Raczynski v enajsti in Ratajcek v dvajseti minuti, obakrat po prodoru Gregoriča — so zgodaj in hitro odločili derbi v svojo korist. V Selah v „stadionu pod Košuto“ so Jagodičevi „žogobrci“ triumfirali z 2:1, tokrat pa z 2:0. Tako Selani v dveh prvenstvenih borbah — prvih dveh v vzhodni podligi — proti SAK-u niso osvojili nobene točke, čeprav so istega nasprotnika v prijateljskem srečanju še pred začetkom prvenstva premagali s 4:3! In zdaj nazaj k tekmi. Po takojšnjem vodstvu SAK-a se je tekma bolj ali manj pomirila, ni bilo posebnih viškov in še manj napetosti. Resda so selski fantje po zamenjavi strani še enkrat mobilizirali vse moči in zaigrali vsaj začasno dopadljivo, toda pred vratarjem Naschenwengom so bili nemočni, da ne rečemo nasploh nezmogni za zadetek. Selska ofenziva je trajala tja do 65. minute, potem je kratko sledilo „porivanje žoge sem ter tja“ sredi polja, dokler SAK v fanišu ni zaigral spet bolj agresivno in forsirano. Polanšek in Woschitz sta zamenjala Ratajca in Jovičevića ter prinesla v SAK-igro nekaj novega vetra. Malo prej je Velik z lepim strelom presenetil selskega vratarja Užnika, a žoga se je odbila od prečke na gol-črto in odločno Užniku v roke. Sreča! Mnogo več se na „batovski derbiju“ — tako so koroški časopisi označevali ta spopad — ni dogodilo. Beljaški sodnik Sintitsch je suvereno vodil tekmo, le tu pa tam je bil prenatrčen, malenkosten. S to zmagijo je SAK začetil vodstvo na lestvici, DSG Sele pa še vedno čaka na prvo vigradno zmagovalstvo!

Dvojno presenečenje Šmihelčanov

ASV : ŠMIHEL 1:2 (1:0)

Celovec, 250, Kandolf

Gole: Kummer (12.) oz. Britzmann (60.) in Vavče (74.)

Postava: Guetz; Andrej, Šuler, Močnik, Berchtold; Pajenk, Blažej, Vavče, Krausler; Krištof, Buchwald (zamenjava: Britzmann)

Šmihelčani so dvakrat zares presenetili. Prvič negativno, ko so doma podlegli zadnjeuvrščenim Zrelčanom z 1:2 in šele drugič pozitivno s senzacionalno zmagijo v Celovcu proti SAK-zasledovalcu Annabichlu! Rezultat prve tekme itak sam vse pove in si ne zasluži komentarja. Ničkolikokrat se je že zgodilo, da je po katastrofi sledila senzacija. To so Šmihelčani učinkovito demonstrirali s kvaliteto igre proti ASV-u, ki se je razburljivo in nenavadno razpletla. Sodnik Kandolf je namreč sedem minut pred regularnim časom odpiskal, zaključil tekmo. Domačini so reklamirali in „mož v črnem“ je priznal zmoto. Obe moštvi je poklical nazaj na igrišče, da bi zamujene minute nadoknadili. Šmihelčani so „ubogali“. Celovčani pa enostavno niso več hoteli. Raje so se zanesli na protest, ki pa jim ne obeta preveliko. Odločila bo Koroška nogometna zveza, pričakuje se najmanj potrditev rezultata — torej 2:1 za Šmihel — ali celo 3:0 za Šmihel „na zeleni mizi“. Jasno je, da so Celovčani v krizi in v tej formi Slovenskemu atletskemu klubu nikdar in nikoli ne bodo kos v borbi za naslov prvaka vzhodne podlige. SAK-u je to lahko samo prav!

Tekma sama ni bila slaba. Domačini so dominirali od prve minute naprej in z golom njihovega „top-scorerja“ in obenem najboljšega strelca podlige — Kummerja — so kmalu povedli. Do polčasa so ASV-

napadali izpustili še dve stoodstotni priliki. V drugih petinštiridesetih minutah so „naizgled-zmagovalci“ iz nerazumljivih razlogov spremenili taktiko igre in se povlekli nazaj v defenzivo. Mislili so, da bodo že nekako ubranili prednost enega gola, kar pa je bila ogromna strateška napaka! Gostje se seveda niso pustili dolgo prositi, prevzeli so pobudo in z vsakim napadom postali bolj varni. Njihov trud se je kajkmalu več kot obrestoval. Rezervni igralec Britzmann je izenačil in v začudenju vseh so „Mackovi fantje“ celo povedli — Vavče je uspešno izvedel enajstmetrovko in na vsem lepem je stalo 2:1 za Šmihel. Inferiorni domačini so vrgli puško v koruzo, ker so izgubili živce in voljo. Šmihelški enajsterici velja velika pohvala: prvič, ker se po 0:1 niso vdali in drugič, ker so s to senzacijo tudi precej olajšali SAKov posel za osvojitve prvega mesta!

NOGOMETNI TERMINI

v petek 10. 5. 1985

ob 18.00 uri
fantje SAK — fantje SCA St. Veit.
na Koschatovem igrišču

v soboto 11. 5. 1985

ob 15.30 uri
šolarji Zihpolje — šolarji SAK
ob 16.30 uri
St. Leonhard — SAK

v nedeljo 12. 5. 1985

ob 16.00 uri
DSG Sele — KAC
ob 17.15 uri
Šmihel — ATUS Borovlje